

Intenzivno roditeljstvo kao prediktor sagorijevanja u roditeljskoj ulozi

Tomić, Martina

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:620156>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-10-28**

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju
Sveučilišni diplomski studij
Psihologija

Martina Tomić

**Intenzivno roditeljstvo kao prediktor sagorijevanja
u roditeljskoj ulozi**

Diplomski rad

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru
Odjel za psihologiju
Sveučilišni diplomski studij
Psihologija

Intenzivno roditeljstvo kao prediktor sagorijevanja u roditeljskoj ulozi

Diplomski rad

Student/ica:

Martina Tomić

Mentor/ica:

Izv. prof. dr. sc. Ivana Macuka

Zadar, 2024.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Martina Tomić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Intenzivno roditeljstvo kao prediktor sagorijevanja u roditeljskoj ulozi** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 7. listopada 2024.

Jedno veliko hvala...

Željela bih se zahvaliti svojoj mentorici izv. prof. dr. sc. Ivani Macuki na svesrdno ukazanoj pomoći prilikom izrade ovog diplomskog rada.

Hvala svim profesorima, osoblju Fakulteta i kolegama na svakovrsnoj pomoći uz koju je moj studij dobio na kvaliteti i sadržajnosti.

Hvala mojoj obitelji, a posebno sinu Noi na podršci, razumijevanju i strpljenju tijekom svih ovih godina studija.

Zahvaljujem i svima onima koji su čuvali Nou onda kada sam morala izvršavati svoje fakultetske obaveze, te prijateljima koji su mi pružali podršku, savjete i motivirali me na ovom putu.

Martina Tomić

Sadržaj

Sažetak	1
Abstract	2
1. UVOD	3
1.1 Sagorijevanje u roditeljstvu	3
1.1.1 Etiološki faktori sagorijevanja u roditeljstvu	4
1.1.2 Posljedice sagorijevanja u roditeljstvu	6
1.2 Intenzivno roditeljstvo	7
1.2.1 Roditeljski identitet	9
1.2.2 Mjerenje roditeljskog identitet	10
1.2.3 Kontingentnost (zavisnost) samovrijednosti	12
1.2.4 Mjerenje kontingentnosti samopoštovanja	13
1.2.5 Intenzivna vjerovanja o roditeljskoj ulozi	14
2. TEORIJSKO POLAZIŠTE, CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE	18
2.1 Istraživački problemi	18
2.2 Hipoteze	19
3. METODA	21
3.1 Sudionici	21
3.2 Mjerni instrumenti	21
3.3 Postupak	24
4. REZULTATI	25
4.1 Provjera latentne strukture i pouzdanosti mjernih instrumenata	25
4.1.1 Provjera latentne strukture i pouzdanosti adaptirane verzije <i>Utrecht skale upravljanja obavezama identiteta</i>	25
4.1.2 Provjera latentne strukture i pouzdanosti <i>Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja</i>	27
4.1.3 Provjera latentne strukture i pouzdanosti <i>Upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu</i>	29
4.2 Deskriptivni parametri ispitivanih varijabli	34
4.3 Korelacije između ispitivanih varijabli	35
4.4 Hijerarhijska regresijska analiza	36
5. RASPRAVA	38
5.1 Latentna struktura i pouzdanost primijenjenih mjernih instrumenata	38
5.1.1 Adaptacija verzije <i>Utrecht skale upravljanja obavezama identiteta</i>	39
5.1.2 Adaptacija verzije <i>Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja</i>	39
5.1.3 Adaptacija <i>Upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu</i>	42
5.2. Obrasci povezanosti između svih varijabli	46

5.3 Hijerarhijska analiza sa sagorijevanjem kao kriterijem	49
5.4 Nedostatci i sugestije za daljnja istraživanja.....	52
6. ZAKLJUČCI.....	55
7. LITERATURA.....	56

Intenzivno roditeljstvo kao prediktor sagorijevanja u roditeljskoj ulozi

Sažetak

Sagorijevanje u roditeljstvu se javlja kao posljedica trajne izloženosti kroničnom roditeljskom stresu i očituje se u emocionalnom distanciranju roditelja od djece uz gubitak zadovoljstva i ispunjenja roditeljskom ulogom. Nedavna istraživanja pokazuju da sagorijevanju u roditeljstvu mogu doprinijeti različiti aspekti tzv. koncepta intenzivnog roditeljstva, koji uključuju intenzivnu posvećenost roditeljstvu i identifikaciju s roditeljskom ulogom, visoke standarde koji povratno utječu na samopoštovanje, ali i različita roditeljska vjerovanja. Osnovni cilj ovog istraživanja bio je validirati različite konstrukte za koje se pretpostavlja da čine intenzivno roditeljstvo na roditeljima u Hrvatskoj te istražiti njihovu povezanost (predanost roditeljskom identitetu, zavisnosti roditeljskog samopoštovanja i intenzivnim vjerovanjima o roditeljstvu) sa sagorijevanjem u roditeljstvu uz kontrolu sociodemografskih varijabli (spola i dobi roditelja, obrazovanja i materijalnog statusa obitelji). Konačni uzorak sačinjavalo je 243 roditelja (79% majki) prosječne dobi od 39 godina ($M=39,15$, $SD=6,54$). Rezultati konfirmatorne faktorske analize potvrđuju jednofaktorsku strukturu adaptirane verzije *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta*, dok isto nije potvrđeno za *Skalu kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja*. Također, nije se utvrdila trofaktorska struktura adaptirane verzije *Upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu*, a eksplorativna analiza potvrdila je postojanje samo jednog faktora. Korelacijske analize upućuju na značajne obrasce povezanosti sagorijevanja u roditeljstvu s nižim procjenama materijalnog statusa i s nižom predanosti roditeljskom identitetu. Uz to, očevi, mlađi roditelji te roditelji niže razine obrazovanja i materijalnog statusa, izvještavaju o većem broju intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu. Rezultati hijerarhijske analize pokazuju da je predanost roditeljskom identitetu jedini značajni prediktor sagorijevanja u roditeljstvu. Navedeni rezultati pokazuju kako roditelji koji više ulažu i više se identificiraju sa svojom ulogom roditelja, ujedno izvještavaju o manjem broju simptoma sagorijevanja.

Ključne riječi: Sagorijevanje u roditeljstvu, intenzivno roditeljstvo, predanost roditeljskom identitetu, kontingentnost roditeljskog samopoštovanja, intenzivna vjerovanja o roditeljstvu

Intensive parenting as a predictor of parental burnout

Abstract

Parental burnout occurs as a consequence of longterm exposure to stress, which manifests as emotional distancing from one's child accompanied by the loss of pleasure and the sense of fulfillment of being a parent. Recent research has shown that factors contributing to parental burnout are affected by different aspects of intensive parenting, including an intense commitment to one's role and identity as a parent, high parental standards, which affect the parent's own self-worth, as well as varying beliefs regarding parenting. The main aim of this research was to validate different constructs (parental identity commitment, parental contingency of self-worth and intensive parenting beliefs) which are presumed to constitute intensive parenting in Croatia and inspect their relation to parental burnout, controlled for sociodemographic variables (sex and age of the parent, educational level, and economic status of the family). The final sample comprised of 243 parents (of which 79% were mothers) with the average age of 39 ($M=39,15$, $SD=6,54$). The results of the Confirmatory factor analysis confirmed a one-factorial structure of the adapted Utrecht-Management of Identity Commitments Scale, while the same was not confirmed for the Contingencies of Self-Worth Scale. A tri-factorial structure of the adapted version of the Intensive Parenting Beliefs Questionnaire was also not confirmed. and an Explorative analysis confirmed the existence of only one factor. On the other hand, correlation analyses indicate significant patterns of association between parental burnout and lower perceived economic status, as well as lower commitment to the parental identity. Besides that, fathers, younger parents, and parents with lower levels of education and economic status report a higher number of intensive parenting beliefs. Furthermore, the results of Hierarchical analysis showed that commitment to one's identity as a parent was the only significant predictor of parental burnout. The aforementioned results show us that parents who identify more strongly with their role as a parent at the same time report fewer symptoms of parental burnout.

Key words: parental burnout, intensive parenting, commitment to identity as a parent, contingency of self-worth, intensive parenting beliefs

1. UVOD

Roditeljska uloga je zasigurno jedna od najvažnijih životnih uloga jer pridonosi značajno osjećaju smisla u životu te doživljaju brojnih pozitivnih emocija (Nelson i sur., 2013). Međutim, nije sve jednostavno u roditeljskoj ulozi jer je to kompleksna i izazovna životna uloga, te neminovno uključuje zahtjevne i negativne aspekte. Roditelji su izloženi različitim stresnim situacijama od samog rođenja djeteta, uključujući svakodnevne, akutne i/ili kronične stresore (Mikolajczak i sur., 2019). Kada su roditelji često izloženi zahtjevima koji nadilaze njihove resurse potrebne da bi se uspješno nosili sa izazovima u roditeljstvu, može doći i do osjećaja sagorijevanja u roditeljstvu (Mikolajczak i Roskam, 2018).

1.1 Sagorijevanje u roditeljstvu

Sagorijevanje u roditeljstvu je postalo predmetom intenzivnog istraživanja tek u novije vrijeme. Riječ je o kroničnom fizičkom i emocionalnom osjećaju iscrpljenosti koji proizlazi iz dugotrajnih i intenzivnih zahtjeva roditeljstva, a koji nadilaze roditeljske kapacitete za uspješno suočavanje (Mikolajczak i Roskam, 2018; Roskam i sur., 2021). Prema tome, sagorijevanje nije uobičajen roditeljski stres, već dugotrajan stres koji se očituje kroz četiri glavna simptoma (Mikolajczak i Roskam, 2020). U početku roditelji doživljavaju osjećaj iscrpljenosti i preopterećenosti te kako bi sačuvali preostalu energiju (*Teorija očuvanja resursa*; Hobfoll, 1989) počinju se emocionalno udaljavati od svoje djece. Navedeno rezultira time da roditelji više ne osjećaju užitek tijekom provođenja svog vremena s djecom te se javlja nezadovoljstvo roditeljskom ulogom. Na posljetku, roditelji više ne prepoznaju sebe kao one roditelje koji su nekad bili ili kakvi su željeli biti (Roskam i sur., 2018). Prethodno navedeni simptomi mogu se povremeno javiti kod svakog roditelja, no ono što čini sagorijevanje u roditeljstvu zabrinjavajućim, jest broj simptoma i učestalost njihovog pojavljivanja. Količina i frekvencija simptoma sagorijevanja izravni su pokazatelj ozbiljnosti tog stanja, što nadalje direktno predviđa ozbiljnost i samih posljedica sagorijevanja (Mikolajczak i Roskam, 2020). Međukulturalno istraživanje provedeno u 42 zemlje (Roskim i sur., 2021) pokazalo je kako prevalencija sindroma sagorijevanja u roditeljskoj populaciji iznosi približno 8%. Početak istraživanja sindroma roditeljskog sagorijevanja u Hrvatskoj novijeg je vijeka. Interes za istraživanjem navedenog konstrukta započeo je validacijom hrvatske verzije Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu (engl. *Parental Burnout Assessment – PBA*, Roskam i sur., 2018; adaptirana hrvatska verzija Macuka i sur.,

2022). Prema rezultatima dobivenim na hrvatskom uzorku od 1025 roditelja ustanovljeno je kako prevalencija roditeljskog sagorijevanja iznosi 4.2%.

1.1.1 Etiološki faktori sagorijevanja u roditeljstvu

Dosadašnja istraživanja ukazuju na postojanje niza čimbenika koji mogu povećati ranjivost roditelja za doživljavanjem sagorijevanja u toj ulozi. Mikolajczak i Roskam (2018) su razvile teorijski model sagorijevanja u roditeljstvu, prema kojem su klasificirale ključne rizične čimbenike u 5 glavnih kategorija: (1) sociodemografske varijable, (2) karakteristike djeteta, (3) karakteristike roditelja, (4) specifična roditeljska vjerovanja i ponašanja, te (5) obiteljska dinamika i funkcioniranje unutar iste.

Neki od sociodemografskih faktora koji su se pokazali kao značajni prediktori roditeljskog sagorijevanja su spol i dob roditelja, dob i broj djece u kućanstvu, tip obitelji i socioekonomski status (Lindström i sur., 2011; Mikolajczak i sur., 2018; Macuka i sur., 2022). Točnije, pokazalo se da su majke sklonije doživljavanju simptoma sagorijevanja od očeva, jer su u prosjeku više uključene u odgoj i brigu o djeci. Nadalje, mlađi roditelji i oni koji imaju djecu mlađe dobi (koja nisu sposobna brinuti se sama o sebi) ili više djece u kućanstvu (zbog povećanja potrebne brige o svakom dodatnom djetetu) su osjetljiviji za doživljavanje sagorijevanja. Isto tako, u navedenu skupinu spadaju i samohrani roditelji koji ne mogu dijeliti svoje poslove i odgovornosti s partnerom, te roditelji iz miješanih obitelji u kojima pastorčad mogu odbiti autoritet očuha ili maćehe. Niži socioekonomski status također igra ulogu u doživljavanju sagorijevanja u roditeljstvu, odnosno, oni koji nemaju adekvatni životni prostor, imaju niži materijalni status ili financijske poteškoće, oni koji su nezaposleni ili rade na pola radnog vremena, izvještavaju o višim razinama sagorijevanja (Mikolajczak i Roskam, 2018).

Ujedno i posebne karakteristike djeteta mogu povećati zahtjevnost prilikom brige i odgoja djeteta, a time i povećati rizik od sagorijevanja u roditeljstvu (Mikolajczak i sur., 2018; Macuka i sur., 2024). Roditelji djece s poremećajem u ponašanju, emocionalnim teškoćama ili teškoćama u učenju (zbog dodatne pažnje i strpljenja koje zahtijevaju; Blanchard i sur., 2006), roditelji djece s invaliditetom ili kroničnom bolešću (kao i prethodno navedeno, ali i uz potrebe za tretmanima koji su skupi i vremenski zahtjevni; Lindström i sur., 2011) u prosjeku češće osjećaju simptome sagorijevanja u roditeljstvu.

Nadalje, individualni čimbenici, kao što su osobine ličnosti roditelja, mogu također doprinijeti ranjivosti roditelja u roditeljskoj ulozi. Podaci prethodnih istraživanja potvrđuju

ulogu neuroticizma kao značajnog prediktora roditeljskog stresa (Vermaes i sur., 2008; Rantanen i sur., 2015) ali i primjene neadekvatnih odgojnih praksi (Prinzle i sur., 2009). Uz to, roditeljski perfekcionizam jest osobna karakteristika roditelja koja značajno predviđa sagorijevanje u roditeljskoj ulozi, a odražava se u tendenciji roditelja da postavlja sebi i djetetu visoke i zahtjevne ciljeve, uz izraženu samokritičnost i težnju prema savršenstvu u roditeljskoj ulozi (Kawamoto i sur., 2018; ; Lin i sur., 2023).

Specifična roditeljska ponašanja su također u značajnom odnosu sa sagorijevanjem u roditeljstvu, kao što je korištenje neadekvatnih roditeljskih odgojnih metoda (Mikolajczak i sur., 2018). Primjerice, roditelji koji su skloniji restriktivnoj kontroli i iskazivanju manje emocionalne podrške u odnosu s djecom, navode više razine sagorijevanja u roditeljstvu (Macuka i sur., 2024). S druge strane, roditeljska kompetentnost, odnosno osjećaj samoučinkovitosti, pozitivno roditeljstvo te poticanje dječje autonomnosti uz postavljanje dosljednih granica, su zaštitni faktori u roditeljstvu (Mikolajczak i sur., 2018). Dodatno, specifična vjerovanja o gubitku slobode uzrokovanog zahtjevima roditeljske uloge smatraju se značajnim izvorom roditeljskog stresa i pozitivnim prediktorom sagorijevanja u roditeljstvu (Mikolajczak i sur., 2018). Također je pokazano da manjak vremena koje roditelj ima za sebe ili za partnera može biti uzročnik sagorijevanja (Lindström i sur., 2011) što dodatno podupire nalaze da percepcija restrikcije slobode zbog roditeljstva dovodi do sagorijevanja.

Na razini obitelji, tri ključna faktora doprinose doživljaju roditeljskog sagorijevanja, kroz povećanje ili smanjenje resursa/zahtjeva s kojima se roditelji susreću u roditeljskoj ulozi. Prvo je (visoko) bračno zadovoljstvo, koje se očituje kroz kvalitetnu komunikaciju te privržen i skladan odnos među partnerima, koje je povezano s nižim razinama sagorijevanja (Lindström i sur., 2011). Nadalje, dobra međusobna suradnja i potpora supružnika također je protektivni faktor sagorijevanja. Ako se roditelji međusobno slažu u odgojnim ciljevima i metodama, te surađuju prilikom donošenja odluka u roditeljstvu, te imaju emocionalnu ili instrumentalnu potporu partnera, iskazuju manje simptoma sagorijevanja (Mikolajczak i sur., 2018). Posljednje, kaotičan obiteljski život (npr. nedostatak rutine, nered, pretjerana buka...) povećava razinu doživljenog sagorijevanja u roditeljstvu (Mikolajczak i sur., 2018).

Dosadašnja istraživanja pokazuju da su osobito ranjivi oni roditelji koji teže savršenstvu u roditeljstvu (Macuka i sur. 2022; Lin i sur., 2023), koji su neurotični ili ne posjeduju potrebne vještine za regulaciju emocija i suočavanje sa stresom u roditeljstvu (Le Vigouroux i sur., 2017; Lebert-Charron i sur., 2018) te roditelji djece s posebnim potrebama

(Gérain i Zech, 2018). Međutim, bez obzira na objektivno teže okolnosti u roditeljstvu, roditelji koji spadaju u vulnerabilnu skupinu ne iskazuju uvijek simptome sagorijevanja, a navedeno se može objasniti putem tzv. teorije ravnoteže rizika i resursa (engl. *The Balances Between Risks and Resources Theory*, Mikolajczak i Roskam, 2018). Rizik u roditeljstvu čine svi oni čimbenici koji povećavaju razinu roditeljskog stresa, dok su resursi zaštitni čimbenici koji kompenziraju štetne utjecaje i omogućuju roditeljima da se lakše nose sa stresom. Prema navedenoj teoriji, sagorijevanje će se javiti onda kada se javi neravnoteža između zaštitnih i rizičnih faktora, odnosno između rizika i resursa (Mikolajczak i Roskam, 2018). Neravnoteža između rizika i resursa predstavlja subjektivan doživljaj koji je jedinstven za svakog roditelja, no etiološki mehanizam (neravnoteža između rizika i resursa) zajednički je svima koji se suočavaju s roditeljskim sagorijevanjem (Mikolajczak i Roskam, 2020). Uzimajući u obzir prethodno navedeno, važno je identificirati što više zaštitnih resursa roditelja, kako bismo mogli učinkovito smanjiti pojavu sagorijevanja kod roditelja kroz analizu rizika i resursa u roditeljstvu te jačanju roditelja u korištenju postojećih osobnih i obiteljskih resursa.

1.1.2 Posljedice sagorijevanja u roditeljstvu

Iako se tek odnedavno proučavaju posljedice sagorijevanja, rezultati istraživanja su zabrinjavajući u smislu negativnih posljedica za roditelje, ali i za djecu i obitelj u cjelini. Pokazalo se kako sagorijevanje u roditeljstvu dovodi do suicidalnih ideja i željom za bijegom od obitelji (Mikolajczak i sur., 2019), čak više nego kada je riječ o depresiji ili prilikom simptoma sagorijevanja na poslu (Mikolajczak i sur., 2020). Želja za bijegom od obitelji ne manifestira se samo u fizičkom obliku, kao što je preseljenje roditelja i napuštanje djece, već i na psihološkoj razini, primjerice kroz konzumaciju alkohola (Mikolajczak i sur., 2018). Kod roditelja koji doživljavaju sagorijevanje u roditeljstvu, uočene su promjene i na fiziološkoj razini. Točnije, javlja se disregulacija HHA osi (os hipotalamus – hipofiza – nadbubrežne žlijezde) (Brianda i sur., 2020), a posljedice su brojni somatski problemi i problemi povezani sa spavanjem (Sarrionandia-Pena, 2019; prema Mikolajczak i Roskam, 2020).

Sagorijevanje u roditeljstvu ima i direktne posljedice za djecu kroz promjene u roditeljskom ponašanju. Empirijska istraživanja jasno povezuju sagorijevanje roditelja sa zanemarivanjem djece te nasilju prema djeci (Mikolajczak i sur., 2019; Macuka i sur. 2022). Neki autori ističu da postoji kauzalna veza između sagorijevanja u roditeljstvu i pojava

nasilnih te zanemarujućih oblika roditeljskog ponašanja, s obzirom da se primjenom psiholoških intervencija s ciljem smanjenja simptoma roditeljskog sagorijevanja, bilježi proporcionalno smanjenje navedenih negativnih roditeljskih praksi (Brianda i sur., 2020). Mogući razlog ove kauzalnosti leži u činjenici da roditeljsko sagorijevanje, kako je već spomenuto, dovodi do disregulacije HHA osovine, što rezultira povećanim razinama kortizola. Postojeći podaci ukazuju na mogućnost da kortizol pojačava osjećaj ljutnje, čime se dodatno povećava vjerojatnost nasilnog ponašanja prema djeci (Martorell i Bugental, 2006).

Osim što utječe na dinamiku između roditelja i djece, sagorijevanje u roditeljstvu također ima značajan utjecaj i na partnerske odnose, najčešće kroz povećanje sukoba. Ti sukobi ponekad nastaju jer roditelj koji osjeća simptome sagorijevanja krivi svog partnera zbog stanja u kojem se nalazi, smatrajući da roditeljske dužnosti nisu pravedno raspodijeljene ili osjeća da nema dostatnu podršku svog partnera. Nadalje, sukob može proizaći iz toga što roditelj koji osjeća agresivnost i ljutnju prema svojoj djeci, dio te agresivnosti prenosi i na svog partnera (Mikolajczak i Roskam, 2020). S obzirom na ozbiljne negativne posljedice sagorijevanja u roditeljstvu, ključno je bolje razumjeti ovaj fenomen kroz istraživanja etioloških čimbenika kako bi se kroz intervencije u radu s roditeljima mogli ublažiti njegovi učinci.

1.2 Intenzivno roditeljstvo

U posljednjim desetljećima roditeljska uloga značajno se mijenja kao reakcija na društvene promjene i zahtjeve. Bilježe se promjene u percepciji djece i dječje prirode, na djecu se često ne gleda kao na „takve kakvi jesu“, već kao na „projekt“ kroz koji roditelji pokušavaju ostvariti razne planirane ishode. Više nije dovoljno osigurati djeci topli obrok i odjeću i pripremiti ga za život, već roditelji puno više svojih resursa ulažu u djecu od samog rođenja. Povećanje ulaganja energije i angažmana u odgoj djeteta te visoka očekivanja standarda ponašanja i postignuća, kako bi se osigurao najviši mogući emocionalni, kognitivni i fizički razvoj djeteta, rezultiralo je novim trendovima u roditeljstvu koji se opisuje tzv. intenzivnim roditeljstvom (Faircloth, 2014.; Marić, 2019.; Macuka, 2022).

Intenzivno roditeljstvo predstavlja fenomen karakteriziran značajno povećanim ulaganjem vremena, energije i financijskih sredstava od strane roditelja prilikom odgoja vlastite djece. Sharon Hays (1996; prema Gauthier i sur., 2021) je prva uvela pojam intenzivnog roditeljstva, naglašavajući kako suvremeno roditeljstvo zahtjeva više ulaganja

napora roditelja nego ikad prije. U početku je intenzivno roditeljstvo nazvala intenzivno majčinstvo (stoga se nekad u literaturi može pronaći i ovaj naziv) jer su majke te koje su, prema istraživanjima, sklonije ovakvom stilu roditeljstva (Lee i sur., 2024). Intenzivno majčinstvo je potaknuto vjеровanjima kako majke uvijek moraju staviti djecu na prvo mjesto i biti im potpuno posvećene čak i ako to njima osobno nanosi štetu (Rizzo, 2013). Hays vjeruje da su takvi visoki standardi u roditeljstvu odraz mišljenja društva koje ističe važnost uključenosti majke u dječji život kako bi ona postigla svoj potpuni potencijal (Wall, 2010). Premda ovaj pristup majčinstvu, odnosno roditeljstvu, nije univerzalno prisutan kod svih majki, on ipak predstavlja određeni uvriježeni društveni ideal i smatra se pravilnim načinom odgoja djece (Lee i sur., 2024).

Mediji također nameću sliku o tome kako bi idealno majčinstvo trebalo izgledati. Douglas i Michaels (2004; prema Faircloth, 2014) navode kako se u američkim medijima majčinstvo prikazuje kao krajnje ispunjavajuće iskustvo te da žena ne može u potpunosti biti ostvarena bez djeteta i kako je upravo ona najvažniji i najadekvatniji skrbnik. Oni su terminom „novi mamizam“ dali novi naziv za intenzivno majčinstvo istovremeno opisujući medijski nametnuta vjеровanja suvremenog društva prema kojima bi žena svome djetetu trebala biti predana pružajući mu svoje fizičke, emocionalne, psihološke i intelektualne resurse. Navedeni autori smatraju kako je novi mamizam idealizirana vizija majčinstva koja je prezahtjevna jer je takve standarde gotovo nemoguće postići, posebice jer je danas većina žena zaposlena i izvan kuće. Iz tog razloga, ne iznenađuju zapažanja Haysa kako je većina majki preopterećena i umorna, jer su nerijetko „razapete“ između svijeta rada i obiteljskih obaveza koje su postale mnogo intenzivnije. Ujedno razvitkom tehnologije, dostupnost savjeta i članaka o „idealnim“ roditeljskim praksama, koji su nerijetko i kontradiktorni, povećava zbunjenost, ali i opterećenost roditelja da slijede „pravila“ o tome kako biti savršeni u svojoj ulozi (Marić, 2019; Macuka, 2022).

Jedno od ključnih značajki intenzivnog roditeljstva jest upisivanje djece na brojne strukturirane aktivnosti već od predškolske dobi s ciljem razvitka njihovih sposobnosti te želje roditelja da ih zaštite i unaprijede njihove sposobnosti (Schiffrin i sur., 2015). Ulaganje u razvitak jakih strana djeteta smatra se nužnim i kvalitetnim roditeljstvom. Međutim, iako pozitivno, ono može prerasti u negativan aspekt roditeljstva ukoliko roditelji upisuju djecu na razne aktivnosti kako bi ostvarili svoja vlastita, ponekad nedostižna, očekivanja (Lareau, 2009). Pretjerana involviranost i potreba za zaštitom djece, koja je često neprikladna dobi djeteta, jest vrsta intenzivnog roditeljstva koji se u literaturi može naći pod nazivom

helikopter roditeljstvo (Padilla-Walker i Nelson, 2012). Helikopter roditelji se koriste visokom razinom nadzora i kontrole ponašanja svoje djece, s ciljem da im osiguraju bolji i kvalitetniji život, pa tako, primjerice, pred njih postavljaju nerijetko visoka očekivanja glede školskog uspjeha (Badurina Šanko, 2023). Ono što istraživanja sugeriraju jest da ukoliko nedostaje emocionalne topline uz visoko kontrolirajuća roditeljska ponašanja, djeca će češće iskazivati negativne razvojne ishode (Padilla-Walker i Nielson, 2012; Padilla-Walker i sur., 2021). Točnije, djeca prezaštitničkih majki koje su emocionalno tople postižu najviše razine školske angažiranosti, dok najviše razine depresivnih simptoma pokazuju djeca majki kojima nedostaje topline uz visoko kontrolirajuća ponašanja. Uz to, djeca prezaštitničkih očeva koji su emocionalno topli pokazuju najniže razine depresivnih simptoma i delinkventnog ponašanja, a najviše razine školskog angažmana. Suprotno, kontrolirajući očevi koji su emocionalno hladni imaju djecu koja pokazuju najviše razine depresivne simptomatologije i delinkventnog ponašanja te najniže razine školske angažiranosti (Padilla-Walker i sur., 2021). Visoka kontrola od strane roditelja (posebice kod djece starije dobi) jest prijetnja dječjoj autonomiji, i time može dovesti do brojnih negativnih posljedica, kao što su pojava anksioznih i depresivnih simptoma, rizičnog ponašanja, nižeg samopoštovanja i zadovoljstva životom (Nelson i sur., 2015).

Intenzivno roditeljstvo, unatoč pozitivnim namjerama roditelja, često dovodi do visokog stupnja stresa i može potaknuti i sagorijevanje u roditeljstvu. Društveni pritisak, mediji, kompetitivnost i ekonomski faktori dodatno opterećuju roditelje koji teže idealu savršenog roditeljstva. Kako bi se ublažili negativni učinci intenzivnog roditeljstva, važno je usmjeriti roditelje na osvještavanje realnih očekivanja od sebe i djece te im biti podrška u pronalaženju ravnoteže između roditeljskih zahtjeva i resursa koji su im dostupni. Optimalan razvoj djeteta moguće je postići i bez ekstremnih zahtjeva koji nerijetko dovode do emocionalne iscrpljenosti roditelja, ali i nesamostalnosti djece uslijed pretjerane zaštite od strane roditelja.

1.2.1 Roditeljski identitet

Intenzivno roditeljstvo i nametnuti ideali postali su prizma kroz koju mnogi roditelji (posebno majke) definiraju svoj osjećaj identiteta (Faircloth, 2013). Maurer i suradnici (2001) definirali su roditeljski identitet kao mjeru u kojoj pojedinac smatra da je roditeljstvo ključan aspekt njegovog života. Iako su istraživanja u ovom području rijetka, podatci pokazuju kako je identifikacija s roditeljskom ulogom povezana sa svakodnevnim

funkcioniranjem roditelja i njihovim doživljajem fizičkog zdravlja (Wickrama i sur., 1995). Nadalje, Simon (1992) ističe kako roditelji koji u središte vlastitog samopoimanja stavljaju svoju ulogu u roditeljstvu, više emocionalno ulažu u nju te su osjetljiviji na stalne roditeljske napetosti. S druge strane, Piotrowski (2021) navodi kako je dobro razvijeni roditeljski identitet zaštitni faktor u nošenju roditelja s napetostima izazvanim roditeljskom ulogom. Točnije, on je pokazao kako roditelji koji se identificiraju te su predani svojoj roditeljskoj ulozi, doživljavaju manje razine roditeljskog sagorijevanja. Dobro formirani i stabilni roditeljski identitet povezan je s pozitivnim roditeljskim iskustvom i većim zadovoljstvom u toj ulozi (Piotrowski, 2018), što roditeljima omogućuje da se bolje nose s raznim stresnim situacijama (Piotrowski, 2023). Roditelji s jasno oblikovanim identitetom pokazuju fleksibilnost i refleksivnost u svojim stavovima, što je važan resurs za suočavanje s novim izazovima (Marcia, 1966), jer im pomaže da se lakše prilagode novim zahtjevima te tako izbjegnu sagorijevanje u roditeljskoj ulozi (Schrooyen i sur., 2021). S obzirom na to da intenzivno roditeljstvo može oblikovati identitet roditelja te utjecati na njihovo svakodnevno funkcioniranje i percepciju prilagodbe u svakodnevnom životu, nužno je istražiti povezanost percepcije roditeljskog identiteta i sagorijevanja u roditeljstvu, osobito u okviru novog trenda u roditeljstvu tzv. intenzivnog roditeljstva koji je danas prisutan.

1.2.2 Mjerenje roditeljskog identiteta

U počecima se na roditeljski identitet gledalo kao na jednodimenzionalni konstrukt, što nije davalo uvid u unutarnju dinamiku i razvoj roditeljskog identiteta. Marcia (1966) je operacionalizirao status razvoja identiteta kroz dimenzije istraživanja (stupanj isprobavanja alternativa unutar određene domene) i predanosti određenoj domeni (stupanj angažiranosti). Prema tim dimenzijama pojedinci se mogu svrstati unutar četiri kategorije: ostvareni identitet (visoko istraživanje i predanost), moratorij (visoko istraživanje alternativa, ali bez izražene predanosti), zaključani identitet (visoka predanost, ali nisko istraživanje) i difuzija identiteta (niska predanost uz nisko istraživanje). Po uzoru na Marciin rad, Fadjukoff i suradnici (2016) odstupaju od jednodimenzionalnog pristupa roditeljskom identitetu te ga definiraju kao „identitet kao roditelj“ što se može mjeriti kroz jačinu predanosti u roditeljskoj domeni i stupnju istraživanja roditeljskih pitanja. Koristeći se podacima iz Marciinog intervjua (Marcia, 1966) Fadjukoff i suradnici (2016) su uočili kako je većina roditelja visoko predana svom roditeljskom identitetu (većina roditelja je imala ostvareni ili zaključani identitet), te da je ostvareni roditeljski identitet povezan s autoritativnim stilom

roditeljstva i s visokim osjećajem vlastite dobrobiti, dok je difuzija roditeljskog identiteta bila povezana s višim roditeljskim stresom kod muškaraca. Navedene razlike su u skladu s prethodnim istraživanjima u kojima se pokazalo da predanost roditeljskom identitetu utječe na svakodnevno funkcioniranje i prilagodbu roditelja. Međutim, autori su otkrili značajne razlike u percepciji psihološke dobrobiti između roditelja s ostvarenim identitetom i onih sa zaključanim identitetom. Naime, kod roditelja sa zaključanim identitetom percepcija psihološke dobrobiti bila je niža. Time su pokazali da za razumijevanje roditeljskog identiteta nije dovoljno proučavati samo dimenziju predanosti, jer visoku predanost iskazuju obje skupine roditelja. Razlika između skupina se iskazuje na dimenziji istraživanja, što sugerira da je potrebno uzeti u obzir i razinu istraživanja roditeljske domene kako bi se u potpunosti razumio proces razvoja roditeljskog identiteta.

Međutim, danas se u istraživanjima identiteta češće koristi *Utrechtska skala upravljanja obvezama identiteta* (engl. *Utrecht-Management of Identity Commitments Scale-U-MICS*; Crocetti i sur., 2008), jer Marciin Intervju za status identiteta (Marcia, 1966), korišten u istraživanjima Fadjukoff i saradnika (2016), zahtijeva mnogo vremena za provođenje. U-MICS se najčešće koristio za ispitivanje obrazovnog, profesionalnog i relacijskog identiteta (prijateljski ili partnerski odnosi). Nedavno je Piotrowski (2018) omogućio mjerenje identiteta u domeni roditeljstva prilagodbom U-MICS-a za tu svrhu. U-MICS-om se procjenjuje pojava i izraženost tri procesa formiranja identiteta: *predanost*, kojom se mjeri razina angažiranosti i identifikacije s roditeljskom ulogom; *dubinsko istraživanje*, kojim se procjenjuje u kojoj mjeri roditelji razmišljaju o trenutnoj razini svoje predanosti i koliko se informiraju o roditeljstvu i svojoj djeci; i *preispitivanje predanosti*, proces u kojem se procjenjuje u kojoj mjeri roditelji smatraju da roditeljstvo ne zadovoljava njihove potrebe i očekivanja. Za potrebe ovog istraživanja koristit će se dio U-MICS upitnika koji ispituje proces roditeljske predanosti. Navedena subskala bit će prevedena i validirana po prvi puta na hrvatskom uzorku roditelja. Predanost roditeljstvu je odabrana mjera jer se od sva tri procesa u prethodnim istraživanjima pokazala najviše povezanom s općim životnim zadovoljstvom, prilagodbom roditeljskoj ulozi i pojavom anksioznosti (Piotrowski, 2018). U ovom istraživanju će se istražiti povezanost predanosti roditeljstvu i doživljaja sagorijevanja u roditeljstvu, a pretpostavlja se da će predanost roditeljstvu biti značajan negativan prediktor sagorijevanja roditelja u roditeljskoj ulozi.

1.2.3 Kontingentnost (zavisnost) samovrijednosti

Novi trend u roditeljstvu tzv. intenzivno roditeljstvo je proširio norme očekivanja od roditelja u adekvatnom obavljanju njihove uloge što je rezultiralo, ne samo povećanjem stresa i anksioznosti, već i češćim preispitivanjem i smanjenjem samopouzdanja u vlastite kompetencije kao roditelja (Shirani i sur., 2012). Iako su zapažene promjene u samopouzdanju roditelja, do danas niti jedna studija nije istražila povezanost kontingentnosti roditeljske samovrijednosti, važnog koncepta za razumijevanje novog intenzivnog trenda u roditeljstvu, i sagorijevanja u roditeljskoj ulozi. Li i suradnici (2020) definiraju zavisnost samovrijednosti kao ulaganje samopoštovanja pojedinaca u određenu domenu (npr. akademsku, roditeljsku...) u pokušaju postizanja osjećaja vlastite vrijednosti kao osobe. Stoga, napredak ili uspjeh u tim područjima povećava trenutačno samopoštovanje, dok neuspjeh ili prepreke dovode do njegovog pada. Tradicionalno, na samopoštovanje se gledalo kao na globalnu i stabilnu osobinu te su se istraživači usmjerili na potencijalne koristi visokog samopoštovanja ili probleme povezane s niskim samopoštovanjem (Baumeister i sur., 2003). Međutim, Crocker i suradnici (2006) osporavaju navedenu tvrdnju, ističući kako je razina globalnog samopoštovanja samo jedan aspekt, dok je drugi važan aspekt tzv. kontingentnost ili zavisnost samopoštovanja. Oni tvrde kako je u podlozi zavisnosti samopoštovanja potreba za ekstrinzičnom validacijom, odnosno, takvo samopoštovanje ovisi o ispunjavanju samonametnutih standarda ili očekivanja te prihvaćanja i odobravanja od strane društva. Potreba za razlikovanjem ova dva aspekta samopoštovanja vidljiva je u istraživanjima koja su pokazala da više razine globalnog samopoštovanja smanjuju rizik od sagorijevanja na poslu (Kupcewicz i Jóźwik, 2020), dok više razine kontingentnosti u samopoštovanju povećavaju broj simptoma sagorijevanja na poslu (Blom, 2012). S obzirom na navedeno, pretpostavlja se da bi se ovaj trend mogao javiti i kod sagorijevanja u roditeljstvu. Točnije, pretpostavlja se da će visoke razine kontingentnosti samopoštovanja roditelja biti pozitivno povezane sa sagorijevanjem u roditeljskoj ulozi.

Pokazalo se kako ljudi više vremena i pažnje usmjeravaju na aktivnosti u domeni u kojoj investiraju svoje samopoštovanje, te shodno s tim, pokazuju veće fluktuacije u samopoštovanju kao odgovor na uspjeh ili neuspjeh u tim domenama. Iz tog razloga, Crocker i Knight (2005) opisuju zavisnost samopoštovanja kao izvor motivacije i psihološke ranjivosti. Primjerice, samopoštovanje studenata koje ovisi o akademskom uspjehu raste kada postignu bolje rezultate od očekivanih, dok pada kada postignu slabije rezultate. Isti trend se javlja za različite domene, tako se usponi i padovi u trenutačnom samopoštovanju javljaju kao odgovor na pozitivne i negativne događaje u vezi, kod osoba koje imaju visoku

kontingentnost samopoštovanja u prijateljskim ili romantičnim vezama (Knee i sur., 2008; Cambron i sur., 2010). Sukladno tome, pojedinci mogu biti motivirani puno ulagati u domenu za koju iskazuju visoku kontingentnost samopoštovanja kako bi izbjegli pad u samopoštovanju. No, kada stvari ne idu po planu, osobe s kontigentnim samopoštovanjem mogu biti prvenstveno usmjerene na zaštitu vlastitog samopoštovanja koristeći se obrambenim mehanizmima kao što je negiranje ili iskrivljavanjem negativnih informacija o sebi, umjesto da ih shvate kao priliku za učenjem i samopoboljšanjem (Jordan i Zeigler-Hill, 2020). Oni također mogu postati hladni i hostilni te tako narušiti odnose s drugima (Kernis, 2003.; Park i Crocker, 2005). Dosadašnja istraživanja pokazuju kako je sagorijevanje u roditeljstvu povezano s nasilnim i zanemarujućim ponašanjima roditelja prema djeci (Macuka i sur., 2022). S obzirom na to, postoji mogućnost da kontingentnost samopoštovanja u roditeljstvu ima značajnu ulogu u doživljavanju sagorijevanja u roditeljstvu, budući da i ono dovodi do hostilnosti u odnosima. Dodatno, s obzirom da ne postoje istraživanja u kojima se direktno proučavao odnos između kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja i roditeljskog sagorijevanja, a brojna istraživanja pokazuju pozitivnu povezanost između kontingentnosti samopoštovanja i sagorijevanja u različitim domenama (Tripney, 2008; Blom, 2012; Svedberg i sur., 2016), pretpostavljaju se njihovi značajni odnosi.

1.2.4 Mjerenje kontingentnosti samopoštovanja

Crocker i suradnici (2003b) su razvili skalu za mjerenje kontingentnosti samovrednovanja (engl. Contingencies of Self-Worth Scale- CSW) kojom se procjenjuje koliko ljudi ulažu svoje samopoštovanje u različitim domenama, što je, kako autori navode, različit konstrukt od globalnog samopoštovanja. Autori skale smatraju kako pojedinci mogu imati samopoštovanje koje je visoko kontingentno u jednoj domeni, dok je relativno nisko u drugoj. Stoga, nema smisla govoriti o pojedincima kao da imaju kontingentno ili nekontingentno samopoštovanje, već je prihvatljivije proučavati u kojoj domeni ili domenama je njihovo samopoštovanje kontingentno. Skala je početno konstruirana za mjerenje kontingentnosti samopoštovanja studentske populacije te se pokazalo da ima zadovoljavajuće metrijske karakteristike. Autori navedene skale potiču druge istraživače da razviju nove mjere za procjenu kontingentnosti samopoštovanja u različitim domenama. Li i suradnici (2020) ističu da su drugi istraživači adaptirali navedenu skalu kako bi se mogla mjeriti kontingentnost samopoštovanja u romantičnim i prijateljskim vezama te

kontingentnost maskuliniteta. Do danas ne postoji mjera kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja, pa su tako Roskam i Mikolajczak, u okviru međunarodnog istraživanja koje se trenutno provodi (*International Investigation of Parental Burnout – Study 3.1; IIPB-3.1*), prilagodile CSW skalu za domenu roditeljstva. Za potrebe navedenog istraživanja kontingentnost roditeljskog samopoštovanja definirana je kao jednodimenzionalni konstrukt te će se adaptacija i provjera metrijskih karakteristika u okviru ovog rada po prvi puta provjeriti na uzorku roditelja u Hrvatskoj.

1.2.5 Intenzivna vjerovanja o roditeljskoj ulozi

Vjerovanja o tome kako bi roditeljstvo i odgoj djece trebali izgledati društveno su nametnuta kroz različite savjete i preporuke za roditelje (Arendell, 2000). Stoga ne čudi da roditelji usvajaju intenzivna vjerovanja i pokušavaju dosegnuti, ponekad nedostižne, standarde u roditeljstvu. Roditeljima nije samo teško prilagoditi se ulozi "intenzivnog" roditelja, već postoji i dubok strah od osude, krivnje te neuspjeha u toj ulozi (Geinger i sur., 2014). Također se očekuje da pojedinci budu uspješni, te definiraju vlastite vrijednosti i interese i budu financijski i emocionalno neovisni (Faircloth, 2014). S obzirom na ovakve pritiske i visoka očekivanja, nije iznenađujuće što roditelji iz individualističkih kultura sve češće pokazuju simptome sagorijevanja u roditeljstvu (Gallagher, 2022).

Heys (1986; prema Gauthier i sur., 2021) definira ideologiju intenzivnog majčinstva kroz četiri ključna vjerovanja: roditeljstvo mora biti usmjereno na dijete, vođeno savjetima stručnjaka, emocionalno je zahtjevno te zahtijeva ulaganje brojnih resursa. Usmjerenost na dijete podrazumijeva uvjerenje da djeca trebaju biti u središtu roditeljske pozornosti, čak i ako to znači zanemarivanje vlastitih potreba. Slijediti savjete stručnjaka odnosi se na pritisak koji roditelji osjećaju da su u trendu i uvijek prate stručne preporuke o najboljem načinu odgoja djece. Intenzivno vjerovanje da je roditeljstvo emocionalno zahtjevno odnosi se na emocionalni napor uložen u nastojanje da se bude dobar roditelj, uključujući prateće brige i osjećaj krivnje. Posljednje vjerovanje da roditelji moraju ulagati značajne resurse u svoju djecu uključuje investiranje puno vremena i novca. Smatra se da „dobar“ roditelj provodi puno vremena kvalitetno sa svojom djecom te ulaže u njih kroz razne aktivnosti, poput upisivanja na brojne izvannastavne aktivnosti, kako bi im osigurao kvalitetan život (Gauthier i sur., 2021). Ova vjerovanja mogu imati negativne posljedice za roditelje stavljajući preveliki pritisak na njih da slijede nametnute ideale. Iz tog razloga, mnogi roditelji mogu doživljavati povećane razine stresa (Tummala-Narra, 2009) kao i emocionalne teškoće

(Flykt i sur., 2014). Međutim, malo se uistinu zna o posljedicama intenzivnih vjerovanja jer u ovom području još uvijek nedostaje sustavni okvir i instrumenti za mjerenje ovog konstrukta.

Liss i suradnici (2013) prvi su razvili instrument za mjerenje intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu (engl. *Intensive Parenting Attitudes Questionnaire; IPAQ*) koji je primijenjen na američkoj populaciji. Autori su se u konstrukciji upitnika služili induktivnom metodom, koristeći intervjue provedene na majkama i ženama koje se još nisu ostvarile u toj ulozi, u kojima su žene iznosile svoja mišljenja o majčinstvu (Hays, 1996; prema Gauthier i sur. 2021.; Wall, 2010). Upitnik se u konačnici sastojao od 25 čestica, a nakon provedene eksploratorne faktorske analize izdvojilo se 5 faktora intenzivnih uvjerenja. Ovi faktori se uvelike podudaraju, ali ne u potpunosti, s Haysinim modelom intenzivnog majčinstva. Prvi faktor, *neophodnost* (engl. *essentialism*), odnosi se na ideju da su majke bolji i važniji roditelji od očeva. Drugi faktor, *ispunjenost* (engl. *fulfillment*), izražava vjerovanje da je roditeljstvo nagrađujuće i da djeca roditeljima pružaju osjećaj sreće. Treći faktor, *izazov* (engl. *challenge*), izražava ideju da je odgoj djece jedan od najtežih poslova. Četvrti faktor, *stimulacija* (engl. *stimulation*), odnosi se na uvjerenje da djecu treba intelektualno poticati kroz različite aktivnosti koje pospješuju njihov razvoj. Posljednji faktor, *usmjerenost na dijete* (engl. *child-centrism*), odnosi se na vjerovanje da roditelji trebaju biti usmjereni na potrebe i ritam djeteta, čak i ako to znači zanemarivanje vlastitih potreba. Pokazalo se da su faktori međusobno umjereno, ali ipak značajno povezani što ih može činiti i skupom uvjerenja, odnosno svojevrsnom ideologijom koju roditelj ima.

Loyal i suradnici (2017) primijenili su IPAQ (Liss i sur., 2013) na francuskoj populaciji, a nakon validacije putem konfirmatorne analize dobili su nezadovoljavajuće rezultate valjanosti. Iz tog razloga, proveli su polustrukturirani intervjue s majkama i budućim majkama u Francuskoj, te nakon tematske analize sadržaja kreirali upitnik s ukupno 52 tvrdnje. Nakon eksplorativne analize zadržana je 21 čestica te je tako dobiven novi mjerni alat pod nazivom mjera za ideologiju intenzivnog majčinstva (engl. *Measure of Intensive Mothering Ideology; MIMI*). Analizom se formiralo 5 dimenzija intenzivnog majčinstva koje su nazvane jednako kao i 5 dimenzija u IPAQ-u, ali se formirao i dodatni šesti faktor nazvan *požrtvovnost* (engl. *sacrifice*; odnosi se na spremnost da se roditelj odrekne vlastitih želja kako bi zadovoljio potrebe djeteta).

Nedavno su Gauthier i suradnice (2021) kreirale novi upitnik kako bi bolje operacionalizirale konstrukt intenzivnih vjerovanja o roditeljskoj ulozi, koji je primjenjiv u

širem međunarodnom okruženju. Istaknule su da prethodni pristupi (Liss i sur., 2013; Loyal i sur., 2017) imaju nedostatke jer su temeljeni na kvalitativnim analizama i populaciji koja je uglavnom visoko obrazovana te iz anglo-saksonskog govornog područja, što dovodi u pitanje mogućnost generalizacije na opću populaciju roditelja iz drugih govornih područja. Kako bi odgovorile na ove probleme, koristile su podatke prikupljene upitnikom u međunarodnom istraživanju CRONOS (engl. *CROss-National Online Survey Panel*, 2017) provedenom u Estoniji, Velikoj Britaniji i Sloveniji. Njihov upitnik o intenzivnom roditeljstvu ima 18 tvrdnji koje su bile klasificirane prema Heysinom teoretskom konceptu u četiri dimenzije- usmjerenost na dijete (5 tvrdnji), vođenje savjetima stručnjaka (4 tvrdnje), emocionalna zahtjevnost (4 tvrdnje) te ulaganje resursa (5 tvrdnji). Međutim, nakon provedene analize rezultati su djelomično potvrdili koncept intenzivnog roditeljstva koji je prvotno predložila Hays (1986, prema Gauthier i sur., 2021). U njihovom istraživanju identificirane su četiri glavne dimenzije intenzivnih vjerovanja: 1. *usmjerenost na dijete*- očekivan faktor prema Haysinom modelu i potvrđen u prethodnim dvjema studijama; 2. *stimulacija* - iako nije predviđena Haysinim modelom, dobivena je u prethodnim studijama; 3. *roditeljska odgovornost* - nije opisana u Haysinom modelu niti je identificirana u druge dvije studije; a odnosi se na pritisak koji roditelji osjećaju zbog svoje osobne odgovornosti da učine najbolje za djecu; te 4. *vođenje savjetima stručnjaka* – koje je potvrđeno Haysinim modelom, ali nije identificirano u prethodnim studijama. Također, one otkrivaju da fenomen nije ograničen na anglo-saksonske zemlje, jer su se sve četiri dimenzije intenzivnih vjerovanja pojavile u sve tri zemlje uključene u CRONOS istraživanje.

Roskam i Mikolajczak, za potrebe prethodno spomenute međunarodne studije IIPB-3.1, adaptirale su Upitnik intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu. Zadržale su 3 teorijske dimenzije intenzivnih vjerovanja, a to su da je ono usmjereno na dijete, vođeno savjetima stručnjaka i emocionalno zahtjevno. Sadržaj čestica unutar dimenzija ostao je isti kao kod Gauthier i suradnica (2021) samo je reducirana broj tvrdnji. U ovom istraživačkom radu će se provjeriti valjanost te skraćene skale na uzorku roditelja u Hrvatskoj. Uzimajući u obzir sva dosadašnja istraživanja, koncept intenzivnog roditeljstva zasigurno značajno doprinosi i osjećajima sagorijevanja u roditeljstvu. Ipak, postoji nedostatan broj studija koje su precizno istražile koji aspekti tog koncepta dovode do sagorijevanja u roditeljstvu. Stoga će se u ovom istraživačkom radu provjeriti različiti aspekti intenzivnog roditeljstva koji mogu potencijalno doprinijeti sagorijevanju, a to su: intenzivna predanost roditeljstvu i identifikacija s roditeljskom ulogom, postavljanje visokih standarda koji povratno utječu na

samopoštovanje te različita vjerovanja o roditeljstvu. Na taj način, nastojat će se pružiti nužna empirijska potpora novim konstruktima u domeni intenzivnog roditeljstva kako bi se omogućilo razmatranje sustavnijeg okvira što taj trend roditeljstva uistinu uključuje.

2. TEORIJSKO POLAZIŠTE, CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE

Sagorijevanje u roditeljstvu se javlja kao posljedica trajne izloženosti kroničnom roditeljskom stresu i očituje se u emocionalnom distanciranju roditelja od djece uz gubitak zadovoljstva i ispunjenja roditeljskom ulogom (Mikolajczak i Roskam, 2020). Prema teoriji ravnoteže rizika i resursa (Mikolajczak i Roskam, 2018), ukoliko se javi disbalans između zahtjeva u roditeljstvu i resursa kojima roditelj raspolaže može doći do sagorijevanja u roditeljstvu. Iz tog razloga, važno je identificirati što više značajnih rizičnih čimbenika ovog sindroma kako bismo kroz preventivne programe namijenjene roditeljima mogli ojačati roditelje da se bolje suočavaju sa stresnim situacijama u svojoj roditeljskoj ulozi, smanjujući disbalans između rizika i resursa. Prevencija sagorijevanja je nužna jer su posljedice vrlo ozbiljne i za roditelje i za obitelj.

Nedavna istraživanja pokazuju da sagorijevanju u roditeljstvu mogu doprinijeti različiti aspekti tzv. koncepta intenzivnog roditeljstva, koji bi mogli uključivati intenzivnu posvećenost roditeljstvu i intenzivnu identifikaciju s roditeljskom ulogom, postavljanje visokih standarda koji povratno utječu na samopoštovanje, ali i različita roditeljska vjerovanja. Međutim, u tom području nedostaje sustavni okvir što sve treba razmatrati u okviru tzv. intenzivnog roditeljstva. Instrumenti za mjerenje različitih aspekata intenzivnog roditeljstva još su u razvoju, stoga će se u ovom radu validirati tri instrumenta kako bi se potaknula daljnja istraživanja tog konstrukta u Hrvatskoj.

Stoga je glavni cilj ovog istraživanja validirati različite konstrukte za koje se pretpostavlja da čine intenzivno roditeljstvo na roditeljima u Hrvatskoj, te istražiti njihovu povezanost (roditeljskog identiteta, intenzivnih vjerovanja i zavisnosti roditeljskog samopoštovanja) sa sagorijevanjem u roditeljstvu uz kontrolu sociodemografskih varijabli (spola i dobi roditelja, obrazovanja i materijalnog statusa obitelji).

2.1 Istraživački problemi

1. Prevesti i validirati adaptirane verzije sljedećih skala: *Utrecht skala upravljanja obvezama identiteta* (engl. Utrecht-Management of Identity Commitments Scale- U-MICS; Crocetti i sur., 2008) namijenjen za ispitivanje predanosti roditeljskom identitetu; *Skala kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja* (engl. Contingencies of Self-Worth Scale- CSW; Li i sur., 2020) korištena za mjerenje zavisnosti samopoštovanja u roditeljskoj domeni; *Upitnik intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu* (Gauthier i suradnice; 2021) namijenjen za mjerenje intenzivnih vjerovanja kod roditelja u Hrvatskoj.

2. Utvrditi obrasce povezanosti između nekih sociodemografskih varijabli (spola i dobi roditelja, razine obrazovanja i materijalnog statusa obitelji), predanosti roditeljskom identitetu, kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja, intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu (usmjerenost na dijete, vođenje savjetima stručnjaka i emocionalna zahtjevnost) te sagorijevanja u roditeljstvu.
3. Ispitati relativni doprinos sociodemografskih karakteristika (spola i dobi roditelja, razine obrazovanja i materijalnog statusa obitelji) te predanosti roditeljskom identitetu, kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja te intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu u objašnjenju sagorijevanja u roditeljskoj ulozi.

2.2 Hipoteze

1. Očekuje se potvrda jednofaktorske strukture adaptiranih verzija *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta*, *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja* te potvrda trofaktorske strukture adaptirane verzije *Upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu* uz zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike.
2. Očekuju se značajni odnosi spola, dobi roditelja, razine obrazovanja te materijalnog statusa obitelji i procjene sagorijevanja u roditeljstvu. Preciznije, očekuje se da će majke i mlađi roditelji, te roditelji više razine obrazovanja i nižeg materijalnog statusa biti skloniji sagorijevanju u roditeljstvu. Isto tako, na temelju postojećih istraživanja očekuje se da će predanost roditeljskom identitetu biti u negativnoj korelaciji s roditeljskim sagorijevanjem. Uz to, očekuje se pozitivna povezanost kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja i intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu sa sagorijevanjem u roditeljskoj ulozi.
3. S obzirom na to da istraživanja ukazuju kako sociodemografske karakteristike doprinose objašnjenju sagorijevanja u roditeljstvu, očekuje se da će majke, mlađi roditelji, roditelji nižeg percipiranog materijalnog statusa i više razine obrazovanja navoditi više razine sagorijevanja u roditeljskoj ulozi. Nadalje, pretpostavlja se da će intenzivna vjerovanja o roditeljstvu biti pozitivni prediktori sagorijevanja roditelja. S druge strane, pretpostavlja se da će predanost roditeljskom identitetu biti negativan prediktor roditeljskog sagorijevanja. Dodatno, s obzirom da ne postoje istraživanja u kojima se direktno proučavao odnos između kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja i roditeljskog sagorijevanja, a brojna istraživanja pokazuju pozitivnu povezanost sa sagorijevanjem u različitim domenama, pretpostavlja se da će se isti trend pojaviti i u odnosu sa sagorijevanjem u roditeljstvu.

Točnije, očekuje se da će zavisnost roditeljskog samopoštovanja biti pozitivan prediktor roditeljskog sagorijevanja.

3. METODA

3.1 Sudionici

Istraživanje je provedeno na prigodnom uzorku (punoljetnih) roditelja koji imaju djecu dobi do 18 godina te barem jedno dijete koje i dalje živi kod kuće. Upitniku je ukupno pristupilo 1700 sudionika (od kojih je 537 roditelja započelo s popunjavanjem i u nekom trenutku odustalo), a konačni uzorak čini 243 roditelja koji su u potpunosti ispunili upitnik, od kojih je ukupno 192 majki i 51 očeva (79% uzorka čine majke). Raspon dobi roditelja jest od 23 do 57 godina, a prosječna dob roditelja iznosi 39 godina ($M=39,15$, $SD=6,54$). Većina roditelja navodi da živi u braku (84%) i ima u prosjeku dvoje biološke djece ($M=1,94$, $SD=0,83$). Najviše roditelja navodi da je njihovo obrazovanje trajalo više od 15 godina (62,1%), zatim su slijedili oni roditelji koji su navodili da je njihovo obrazovanje trajalo od 12 do 15 godina (24,3%), dok je najmanje roditelja navodilo da je njihovo obrazovanje trajalo od 6 do 12 godina (11,1%) i od 0 do 6 godina (2,5%). Većina roditelja je zaposleno (92,2%), te svoj materijalni status procjenjuju dobrim (76,1%), zatim slijede oni koji navode da imaju i više nego dovoljno za život (14%), a najmanji broj njih navodi da se nalazi u neizvjesnoj situaciji (9%) i u vrlo neizvjesnoj situaciji (0,8%).

3.2 Mjerni instrumenti

U ovom radu će se koristiti manji dio podataka provedenog istraživanja u Hrvatskoj u okviru međunarodnog istraživanja IIPB studije 3 (*International Investigation of Parental Burnout – Study 3.1*). Riječ je o međukulturnom istraživanju sagorijevanja u roditeljstvu u koje je uključeno više od 50 zemalja diljem svijeta, među kojima i Hrvatska, a voditeljice IIPB projekta su profesorice Isabelle Roskam i Moïra Mikolajczak (UCLouvain, Belgija). U Hrvatskoj je oformljen istraživački tim te je prilikom adaptacije mjernih instrumenata korišten postupak povratnog prijevoda od strane članova tima, a za sve adaptirane verzije upitnika i skala je dobivena suglasnost autora originalnih verzija. U okviru ovog istraživanja koristit će se ukupno tri nova mjerna instrumenta koja su se po prvi puta primijenila na uzorku roditelja u Hrvatskoj uz postojeću adaptiranu mjeru sagorijevanja u roditeljstvu (Macuka i sur., 2022).

Sagorijevanje u roditeljstvu

Kao mjera sagorijevanja u roditeljstvu korišten je Upitnik sagorijevanja u roditeljstvu (engl. *Parental Burnout Assessment – PBA*; Roskam i sur., 2018) koji su prevele te validirale

Macuka i suradnice (2022) na hrvatskom uzorku od 1025 roditelja. Radi se o pouzdanoj i valjanoj mjeri roditeljskog sagorijevanja, primjenjivoj na očevima i majkama u mnogim zemljama diljem svijeta (Roskam i sur., 2017; Roskam i sur., 2018). PBA upitnik sadrži ukupno 23 čestice pomoću kojih se procjenjuje razina sagorijevanja u roditeljstvu kroz četiri faktora, a to su: 1) iscrpljenost roditelja (9 čestica, primjer: „Nemam nimalo energije da se brinem o svom djetetu/djeci.“), 2) suprotnost/kontrast (6 čestica koje opisuju suprotnosti s prethodnim doživljajem sebe kao roditelja, primjer: „Mislim da nisam dobar otac/majka kakav sam nekada bio/bila svom djetetu/djeci.“), 3) zasićenost (5 tvrdnji koje mjere osjećaj zasićenosti roditeljskom ulogom, primjer: „Ne mogu više podnijeti svoju ulogu oca/majke.“ i 4) emocionalno distanciranje (3 tvrdnje, primjer: „Više nisam u stanju pokazati djetetu (djeci) koliko ih volim.“). Odgovore za svaku česticu roditelji daju na ljestvici procjene od 7 stupnjeva, koja označava čestinu javljanja simptoma sagorijevanja, pri čemu 1 označava nikad, a 7 svaki dan. Ukupan rezultat formira se kao zbroj procjena na svim česticama te se time dobiva opća razina sagorijevanja u roditeljstvu. Uz to, moguće je i izračunati pojedinačni rezultat za svaku podljestvicu uzimajući u obzir pripadajuće čestice. Više vrijednosti upućuju na veću razinu sagorijevanja, a mogući teorijski raspon rezultata kreće se od vrijednosti 0 do 138. Prilikom validacije hrvatske verzije upitnika (Macuka i sur. 2022) dobivene pouzdanosti zasebnih subskala bile su zadovoljavajuće (Cronbachova alfa iznosi od ,87 do ,96), kao i ukupna procjena sagorijevanja (,98). Na ovom uzorku dobivena je također visoka pouzdanost tipa unutarnje konzistencije (,96) za ukupnu procjenu sagorijevanja u roditeljstvu.

Roditeljski identitet

Predanost roditeljskom identitetu mjerila se adaptiranom verzijom *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta* (engl. *Utrecht-Management of Identity Commitments Scale-U-MICS*; Crocetti i sur., 2008). Adaptaciju upitnika, s ciljem mjerenja identiteta roditelja, napravio je Piotrowski (2018) i potvrdio da se radi o valjanom i pouzdanom instrumentu koji se može koristiti u budućim istraživanjima koja proučavaju formiranje roditeljskog identiteta. Prilagođena verzija U-MICS upitnika zahvaća tri procesa roditeljskog identiteta (predanost identitetu, dubinsko istraživanje i preispitivanje predanosti u domeni roditeljstva), od kojih je samo jedna korištena u svrhu ovog istraživanja, a to je upravo predanost roditeljskom identitetu (koja odražava stupanj uključenosti i identifikacije s ulogom roditelja). U originalnoj verziji upitnika 5 čestica mjeri predanost roditeljskom

identitetu, međutim za potrebe međunarodnog istraživanja IIPB studije 3.1 (Roskam i Mikolajczak, 2024) korištene su samo 3 čestice (primjer: „Roditeljstvo mi pruža osjećaj sigurnosti u životu.“). Roditelji na ljestvici procjene od pet stupnjeva (od 1 do 5) izražavaju slaganje s pojedinim tvrdnjama pri čemu 1 predstavlja da se roditelj uopće ne slaže dok 5 predstavlja da se roditelj u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom. Ukupan rezultat formira se kao zbroj procjena na svim česticama, te se time dobiva razina predanosti roditeljskom identitetu. Više vrijednosti ukazuju na veću predanost, a mogući teorijski raspon rezultata kreće se od vrijednosti 3 do 15.

Roditeljsko samopoštovanje

Adaptirana verzija *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja* (engl. *Contingencies of Self-Worth Scale- CSW*; Crocker i sur., 2003b) korištena je za mjerenje zavisnosti roditeljskog samopoštovanja. Adaptacija skale (Roskam i Mikolajczak) je napravljena u svrhu međunarodnog istraživanja IIPB studije 3.1 gdje je u konačnici upitnik konstruiran od 5 čestica (primjer: „Kada kao roditelj učinim nešto pogrešno, gubim samopouzdanje.“). Roditelji daju odgovore na ljestvici procjene od 5 stupnjeva, pritom 1 označava da se roditelj uopće ne slaže, a 5 da se u potpunosti slaže s navedenom tvrdnjom. Ukupan rezultat formira se zbrojem vrijednosti svih tvrdnji, te viši rezultat upućuje na veću zavisnost roditeljskog samopoštovanja. Mogući teorijski rezultat kreće se od 5 do 25.

Intenzivna vjerovanja o roditeljstvu

Gauthier i suradnice (2021) provele su istraživanje s ciljem operacionalizacije teorijskog koncepta intenzivnog roditeljstva u kros-nacionalnom kontekstu. Upitnik sadrži 18 tvrdnji koje su prema teoretskom konceptu klasificirane u 4. kategorije intenzivnog roditeljstva (1. usmjerenost na dijete, 2. vođenje savjetima stručnjaka, 3. ulaganje resursa i 4. emocionalna zahtjevnost). Adaptaciju upitnika za potrebe međukulturalnog istraživanja IIPB studije 3.1 napravile su autorice Roskam i Mikolajczak te je skraćena verzija u konačnici sadržavala samo 8 čestica koje zahvaćaju 3 dimenzije intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu: 1. usmjerenost na dijete koja se odnosi na uvjerenje da djeca trebaju biti u središtu roditeljske pozornosti, čak i po cijenu zanemarivanja vlastitih potreba roditelja (3 tvrdnje, primjer: „Potrebe djece trebaju biti ispred potreba njihovih roditelja.“); 2. vođenje savjetima stručnjaka koje se odnosi na pritisak koji se nameće roditeljima da slijede savjete stručnjaka o najboljem načinu odgoja djece (3 tvrdnje, primjer: „Dobri roditelji trebaju biti

upoznati s onim što stručnjaci govore i pišu o dječjem razvoju.“); 3. emocionalna zahtjevnost odnosi se na emocionalni napor uložen u nastojanje da se bude dobar roditelj, kao i prateće brige te osjećaj krivnje (2 tvrdnje, primjer: „Dobri roditelji stalno brinu o dobrobiti i udobnosti svog djeteta“). Odgovori za svaku tvrdnju bilježe se na ljestvici procjene od 5 stupnjeva, pritom 1 označava da se roditelj uopće ne slaže, a 5 da se roditelj u potpunosti slaže s izjavom. Moguće je formirati rezultat na pojedinim podskalama s pripadajućim tvrdnjama ili ukupan rezultat intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu koji se formira kao suma procjena svih tvrdnji. Veći rezultati na skali upućuje na postojanje većeg broja intenzivnih vjerovanja o roditeljskoj ulozi, a mogući teorijski raspon rezultata kreće se od vrijednosti 8 do 40.

3.3 Postupak

Podatci su prikupljeni primjenom *online* verzije upitnika, izrađenog u SoSci survey-u te postavljenog na društvenim mrežama i distribuiranog roditeljima putem e-maila i drugih aplikacija (poput WhatsApp). Nakon odobrenja Etičkog povjerenstva Odjela za psihologiju, Sveučilišta u Zadru, istraživanje se provodilo u vremenskom periodu od veljače do ožujka 2024. godine. Sudionicima je rečeno kako je glavni cilj istraživanja razumijevanje obiteljskog života i odnosa roditelja i djece u različitim kulturama diljem svijeta. Uz to, osigurana im je anonimnost i povjerljivost podataka, kao i mogućnost odustajanja od ispunjavanja upitnika u bilo kojem trenutku. Informativni pristanak je prikupljen na način da su sudionici morali odabrati tipku „Sljedeće“ kako bi sudjelovali u istraživanju (uputa: „Pritiskom na tipku Sljedeće potvrđujete da ste u potpunosti upoznati s prethodno navedenim detaljima istraživanja i da pristajete na sudjelovanje.“). Također, sudionicima je bila dostupna e-mail adresa na koju su se mogu javiti ukoliko su imali pitanja vezana uz samo istraživanje ili rezultate istraživanja.

4. REZULTATI

Rezultati provedenih statističkih analiza prezentirani su redoslijedom postavljenih istraživačkih problema. Kako bi se dao odgovor na prvi problem, provedene su faktorske analize i analize pouzdanosti korištenih mjera. Prije davanja odgovora na drugi i treći problem izračunati su deskriptivni parametri korištenih mjera za cijeli uzorak, te indeksi asimetričnosti i spljoštenosti. Nakon toga, za provjeru povezanosti mjerenih varijabli koristio se Pearsonov koeficijent korelacije, a pri analizi doprinosa pojedinih varijabli u objašnjenju sagorijevanja u roditeljstvu koristila se hijerarhijska regresijska analiza.

4.1 Provjera latentne strukture i pouzdanosti mjernih instrumenata

U svrhu provjere faktorske strukture i pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije adaptiranih verzija *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta*, *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja* i *Upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu*, provedene su konfirmatorne i/ili eksplorativne faktorske analize te analize pouzdanosti interne konzistencije. Provedba faktorskih analiza bila je moguća za sve tri skale jer je zadovoljen kriterij u kojem se pretpostavlja da omjer sudionika u istraživanju i broj čestica mora iznositi minimalno 5:1 (Bryant i Yarbould, 1995). Konfirmatorne faktorske analize provele su se u programu *Jamovi 2.3.28* metodom maksimalne vjerojatnosti prilikom procjene parametara. Korišteni pokazatelji pristajanja modela podacima su CFI (engl. Comparative Fit Index), TLI (engl. Tucker-Lewis Index), SRMR (engl. Standardized Root Mean Square), RMSEA (engl. Root Mean Square Error Approximation), χ^2 test i χ^2/df (omjer χ^2 i stupnjeva slobode). Hooper i suradnici (2008) navode slijedeće vrijednosti kao pokazatelje adekvatnog pristajanja modela podacima: CFI i TLI $>$,90, SRMR i RMSEA $<$,08 i χ^2/df između 2 i 5. Eksploratorna faktorska analiza provedena je u programu *TIBCO Statistica 14.0.15* uz metodu maksimalne vjerojatnosti postavljanjem maksimalnog mogućeg broja faktora te postavljanjem uvjeta za vrijednost karakterističnog korijena koja mora iznositi minimalno 1.

4.1.1 Provjera latentne strukture i pouzdanosti adaptirane verzije *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta*

Konfirmatornom analizom testiran je jednofaktorski model *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta*. U *Tablici 1* prikazani su utvrđeni pokazatelji pristajanja modela, dok su u *Tablici 2* prikazane vrijednosti faktorskih zasićenja za pojedinu česticu i pouzdanost tipa unutarnje konzistencije za skalu.

Tablica 1 Prikaz pokazatelja pristajanja jednofaktorskog modela podacima za adaptiranu verziju *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta* (N=243)

CFI	TLI	SRMR	RMSEA	χ^2	df	χ^2/df
1,00	1,00	1,12e-8	0,00	5,67e-13	0,00	-

Svi dobiveni faktori upućuju na zadovoljavajuće pristajanje jednofaktorskog modela podacima, osim što nije bilo moguće izračunati χ^2/df jer su stupnjevi slobode vrijednosti 0 (matematički nije dopušteno dijeliti s 0). Navedeno se javlja jer je sve definirano specifikacijom modela pa ne postoji nijedan stupanj slobode, što u konačnici dovodi do „presavršenih“ vrijednosti faktora pristajanja podataka modelu. Točnije, navedeno se javlja zbog malog broja varijabli (upitnik uključuje samo 3 čestice) i svi odnosi su pokriveni u specifikaciji modela.

Tablica 2 Prikaz rezultata konfirmatorne faktorske analize i analize pouzdanosti za adaptiranu verziju *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta* (N=243)

Čestice	Faktorska zasićenja
1. Roditeljstvo mi pruža osjećaj sigurnosti u životu.	,83*
2. Roditeljstvo mi daje samopouzdanje.	,92*
3. Roditeljstvo mi omogućuje da s optimizmom gledam u budućnost.	,75*
Cronbach alfa koeficijent	,81

* $p < .01$

Konfirmatorna metoda faktorske analize potvrdila je postojanje jednog faktora kojim se može objasniti zajedničko variranje rezultata na česticama adaptirane verzije *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta*, uz stroži kriterij od ,70. Navedeno podrazumijeva da sve čestice na skali imaju visoka zasićenja na pripadajućem faktoru i da su sva zasićenja statistički značajna. Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije također je zadovoljavajuća (Cronbach alfa= ,81), na što upućuje i korelacija svih čestica s ukupnim rezultatom na skali, koja nije manja od ,60. Time je, nakon provedene statističke analize potvrđen očekivani jednofaktorski model adaptirane verzije *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta*.

4.1.2 Provjera latentne strukture i pouzdanosti *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja*

Konfirmatornom faktorskom analizom testirana je hipoteza o jednofaktorskoj strukturi *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja*. U *Tablici 3* prikazani su utvrđeni pokazatelji pristajanja modela, dok su u *Tablici 4* prikazane vrijednosti faktorskih zasićenja za pojedinu česticu i pouzdanost tipa unutarnje konzistencije. Dodatno su u *Tablici 5* prikazane vrijednosti interkorelacija čestica.

Tablica 3 Prikaz pokazatelja pristajanja jednofaktorskog modela podacima za adaptiranu verziju *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja* (N=243)

<i>CFI</i>	<i>TLI</i>	<i>SRMR</i>	<i>RMSEA</i>	χ^2	<i>df</i>	χ^2/df
0,55	0,09	0,05	0,09	15,5	5	3,1

Utvrđeni pokazatelji pristajanja teorijskog modela podacima ukazuju na djelomično slaganje pretpostavljenog modela s podacima. Točnije, inkrementalni indeksi slaganja (CFI i TLI) manji su od 0,9 te vrijednost RMSEA je veća od 0,08 što ne upućuju na dobro pristajanje. S druge strane, vrijednosti SRMR manja je od 0,08 i χ^2/df se nalazi unutar prihvaćenog raspona od 2 do 5 što upućuju na zadovoljavajuće pristajanje jednofaktorskog modela podacima.

Tablica 4 Prikaz rezultata konfirmatorne faktorske analize i analize pouzdanosti za adaptiranu verziju *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja* (N=243)

Čestice	Faktorska zasićenja
1. Kada kao roditelj učinim nešto pogrešno, gubim samopouzdanje.	-,04
2. Ne marim ako drugi imaju negativno mišljenje o meni kao roditelju.	-2,81
3. Saznanje da sam bolji roditelj od drugih podiže mi samopoštovanje.	,01
4. Moje mišljenje o samom sebi nije vezano uz to koliko sam dobar roditelj.	-,08
5. Osjećam se bolje kada znam da dobro postupam kao roditelj.	,01
Cronbach alfa koeficijent	,25

Konfirmatornom metodom faktorske analize pri obradi ovih podataka nije potvrđeno postojanje jednog faktora kojim se može objasniti zajedničko variranje rezultata na česticama adaptirane verzije *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja*.

Navedeno proizlazi iz činjenice da su sve čestice saturirane s faktorom ispod minimalne vrijednosti od ,30 te su statistički neznačajne. Dodatno, faktorsko zasićenje druge čestice („Ne marim ako drugi imaju negativno mišljenje o meni kao roditelju.“) iznosi -2,81, što se ne bi trebalo pojaviti jer su u osnovi faktorska zasićenja korelacije, a one ne mogu postizati vrijednosti veće od +/-1. Neočekivana vrijednost faktorskog zasićenja druge tvrdnje može proizlaziti iz činjenice da je vrijednost standarde pogreške izrazito velika ($SE = 23,27$).

Ne pristajanje modela podacima dodatno potvrđuju i niska i neprihvatljiva vrijednost pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja* (Cronbach alfa= ,25). Pouzdanost jest metrijska karakteristika nekog testa koja se odnosi na točnost mjerenja, odnosno, na nezavisnost rezultata mjerenja od nesistematskih pogrešaka (Krković, 1978). O stupnju pouzdanosti ovisi i mogućnost utvrđivanja valjanosti primijenjene mjere, jer da bismo mogli tvrditi da je neki instrument valjana mjera, on mora biti i pouzdan (Petz, 2005). Navedeno ukazuje kako ovaj mjerni instrument nije pouzdan i valjan za mjerenje roditeljskog samopoštovanja na ovom uzorku, stoga ga u daljnjim statističkim analizama nije opravdano koristiti.

Dodatno, s obzirom da instrument nije pouzdan i valjan provjerila se i normalnost distribucije rezultata za svaku zasebnu česticu na *Skali kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja*. Pritom su korišteni rezultati Kolmogorov-Smirnovljevog testa i vizualni pregled histograma, te koeficijenti spljoštenosti i asimetričnosti. Prema vrijednostima K-S d testa, odgovori sudionika na svim česticama statistički značajno odstupaju od normalne distribucije. Međutim, K-S d test je izrazito osjetljiv na veličinu uzorka te ponekad može dati lažne rezultate o značajnom odstupanju odgovora od normalnosti distribucije (Field, 2009). S obzirom da je veličina uzorka u ovom istraživanju mala, bolji pokazatelji normalnosti distribucije su indeks asimetričnosti i spljoštenosti (Petz i sur., 2012) i vizualni pregled histograma (Field, 2009). Uvidom u indekse asimetričnosti i spljoštenosti odgovora na pojedinim česticama na *Skali kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja* sve distribucije se mogu smatrati normalnima i prihvatljivima za daljnje korištenje parametrijskih postupaka. Vizualnim pregledom histograma utvrđeno je da distribucija odgovora na svim česticama nalikuju obliku normalne distribucije. Odgovori na drugoj čestici blago su pozitivno distribuirani, dok su odgovori na trećoj čestici blago negativno

distribuirani, a na petoj čestici nešto više negativno distribuirani. Uzimajući sve u obzir, navedena odstupanja nisu velika i upućuju da je moguće provesti parametrijske statističke postupke.

Tablica 5 5 Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacija između svih čestica Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja (N=243)

Čestice	1.	2.	3.	4.	5.
1.	1,00	,12	,13*	,00	-,05
2.		1,00	-,00	,23**	-,04
3.			1,00	,00	,20**
4.				1,00	,00
5.					1,00

* $p < .05$, ** $p < .01$

Nakon provedene korelacijske analize utvrđena je statistički značajna niska i pozitivna povezanost treće čestice („Saznanje da sam bolji roditelj od drugih podiže mi samopoštovanje.“) s prvom („Kada kao roditelj učinim nešto pogrešno, gubim samopouzdanje.“) te petom česticom („Osjećam se bolje kada znam da dobro postupam kao roditelj.“). Također, postoji niska i pozitivna povezanost između druge („Ne marim ako drugi imaju negativno mišljenje o meni kao roditelju.“) i četvrte čestice („Moje mišljenje o samom sebi nije vezano uz to koliko sam dobar roditelj.“). Kako se u ovom slučaju ispostavilo da neke čestice nisu povezane, a one i koje jesu imaju izrazito niski koeficijent korelacije, dobivena je još jedna potvrda kako ovaj model nije valjan. Navedeno bi moglo ukazivati na to da čestice ne mjere zajednički konstrukt. Uz to, nakon što se pokušala provesti eksploratorna analiza na ovim podacima nije se estrahirao niti jedan faktor. S obzirom da podatci ne konvergiraju u jedan faktor postoji mogućnost da faktor nije valjan ili čestice nisu valjana mjera faktora. Zbog svega navedenog podatci dobiveni ovom skalom neće se koristiti u daljnjoj analizi.

4.1.3 Provjera latentne strukture i pouzdanosti Upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu

Konfirmatorna analiza provedena je kako bi se provjerilo slaganje teorijskog modela intenzivnih vjerovanja s dobivenim podacima na hrvatskom uzorku roditelja. Testiran je pretpostavljeni trofaktorski model Upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu. U *Tablici*

6 prikazani su utvrđeni pokazatelji pristajanja modela, dok su u *Tablici 7* prikazane vrijednosti faktorskih zasićenja za pojedinu česticu.

Tablica 6 Prikaz pokazatelja pristajanja trofaktorskog modela podacima za adaptiranu verziju Upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu ($N=243$)

<i>CFI</i>	<i>TLI</i>	<i>SRMR</i>	<i>RMSEA</i>	χ^2	<i>df</i>	χ^2/df
0,85	0,75	0,07	0,12	63,9	17	3,76

Utvrđeni pokazatelji pristajanja teorijskog modela podacima CFI, TLI (manji su od 0,9) i RMSE (veći je od 0,08) ne upućuju na dobro pristajanje, dok vrijednosti SRMR (manji je od 0,08) i χ^2/df (nalazi se unutar prihvaćenog raspona od 2 do 5) upućuju na zadovoljavajuće pristajanje trofaktorskog modela podacima. Time možemo reći da teorijski model podacima ukazuju na djelomično slaganje pretpostavljenog modela s podacima. Na vrijednosti navedenih indeksa slaganja utječe veličina uzorka, stoga podatci prikupljeni na malenom uzorku mogu dovesti do lažnog odbacivanja modela (Hu i Bentler, 1999).

Tablica 7 Prikaz rezultata konfirmatorne faktorske analize i analize pouzdanosti za adaptiranu verziju Upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu (N=243)

Čestice	Faktorska zasićenja
Faktor 1. usmjerenost na dijete	
1. Potrebe djece trebaju biti ispred potreba njihovih roditelja.	,66**
2. Djeca bi trebala biti u centru pažnje svojih roditelja.	,94**
3. Roditelji imaju vlastiti život i od njih se ne bi trebalo tražiti da žrtvuju vlastitu dobrobit za dobrobit svoje djece.	,10
Cronbach alfa koeficijent	,54
Faktor 2. vođenje savjetima stručnjaka	
4. Roditelji koji traže savjete o roditeljstvu zapravo priznaju da im ne ide baš dobro.	,38**
5. Roditelji instinktivno znaju kako najbolje odgojiti svoju djecu.	,34**
6. Dobri roditelji trebaju biti upoznati s onim što stručnjaci govore i pišu o dječjem razvoju.	,32**
Cronbach alfa koeficijent	,29
Faktor 3. emocionalna zahtjevnost	
7. Uspjesi i neuspjesi djeteta uglavnom odražavaju koliko ga roditelji dobro odgajaju.	,62**
8. Dobri roditelji stalno brinu o dobrobiti i udobnosti svog djeteta.	,64**
Cronbach alfa koeficijent	,57

*p<.05, ** p<.01

Konfirmatorna faktorska analiza primijenjena na ove podatke potvrdila je postojanje tri faktora, uz blaži kriterij od ,30, osim za česticu broj 3 („Roditelji imaju vlastiti život i ne bi se od njih trebalo tražiti da žrtvuju vlastitu dobrobit za dobrobit svoje djece.“). Statistička neznačajnost čestice broj 3 mogla bi se pripisati njezinoj sadržajnoj dvosmislenosti. Naime, čestica omogućuje i potvrđan i niječan odgovor, ovisno o dijelu rečenice na koji se sudionici fokusiraju. Dok su se neki sudionici vjerojatno usmjerili na prvi dio rečenice, drugi su interpretirali značenje prema drugom dijelu, što je rezultiralo varijabilnim odgovorima i,

posljedično, statističkom neznačajnošću. Prvi faktor ima najviše vrijednosti faktorskih zasićenja (.66 i .94) ako izuzmemo treću česticu koja se pokazala statistički neznačajnom. Kod drugog faktora vrijednosti zasićenja su niske ali prihvatljive (>.3) te su statistički značajne. Naposljetku, faktorska zasićenja trećeg faktora su statistički značajna i zadovoljavajuće veličine (.62 i .64).

Iako ne postoje čvrsta pravila oko veličine pouzdanosti koja je prihvatljiva, uvriježeno je da se uzme prosječna korelacija među česticama od .55. Prema tome, pouzdanost tipa unutarnje konzistencije za prvu skalu (usmjerenost na dijete) je nešto niža (Cronbach alfa= .54) od navedenog pravila. Nadalje, za drugu subskalu (vođenje savjetima stručnjaka) pouzdanost je neprihvatljive vrijednosti (Cronbach alfa= .29), dok je za treću subskalu (emocionalna zahtjevnost) ona zadovoljavajuća, ali relativno niska (Cronbach alfa= .57).

Kako bi se utvrdila diskriminativna valjanost skale, provjerene su interkorelacije triju faktora prikazane u *Tablici 8*.

Tablica 8 Prikaz interkorelacija latentnih faktora Upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu (N=243)

Latentni faktori	1.	2.	3.
1. usmjerenost na dijete	1,00	,18**	,35**
2. vođenje savjetima stručnjaka		1,00	,45**
3. emocionalna zahtjevnost			1,00

*p<.05,** p<.01

Kao što se može vidjeti iz tablice, svi latentni faktori su statistički značajno i pozitivno povezani (od .18 do .45). Dakle, roditelji koji posjeduju više intenzivnih uvjerenja o roditeljstvu smatraju kako djeca trebaju biti u središtu roditeljske pozornosti te da trebaju prilikom odgoja slijediti što više savjeta stručnih osoba i ulagati što više emocionalnog napora. Umjerena povezanost među faktorima predviđena je i Haysinom teorijom (1996; prema Loyal i sur., 2017) jer se radi o skupu (intenzivnih) uvjerenja koji čine jednu ideologiju. S obzirom da korelacije nisu izrazito visoke može se tvrditi da imaju dobru diskriminativnu valjanost, odnosno da ipak mjere različita domene intenzivnih vjerovanja u roditeljstvu.

Međutim, kako su samo dva pokazatelja pristajanja teorijskog modela podacima (od njih 5) imale zadovoljavajuće vrijednosti te se druga subskala upitnika pokazala nepouzdanom mjerom, provela se i eksplorativna faktorska analiza na istim podacima. U *Tablici 9* prikazane su vrijednosti faktorskih zasićenja nakon provedene eksploratorne faktorske analize za *Upitnik intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu*.

Tablica 9 Prikaz rezultata eksploratorne faktorske analize i analize pouzdanosti za adaptiranu verziju Upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu (N=243)

Čestice	Faktorska zasićenja
1. Potrebe djece trebaju biti ispred potreba njihovih roditelja.	,60
2. Djeca bi trebala biti u centru pažnje svojih roditelja.	,69
3. Roditelji imaju vlastiti život i od njih se ne bi trebalo tražiti da žrtvuju vlastitu dobrobit za dobrobit svoje djece.	,07
4. Roditelji koji traže savjete o roditeljstvu zapravo priznaju da im ne ide baš dobro.	,38
5. Roditelji instinktivno znaju kako najbolje odgojiti svoju djecu.	,37
6. Dobri roditelji trebaju biti upoznati s onim što stručnjaci govore i pišu o dječjem razvoju.	,29
7. Uspjesi i neuspjesi djeteta uglavnom odražavaju koliko ga roditelji dobro odgajaju.	,53
8. Dobri roditelji stalno brinu o dobrobiti i udobnosti svog djeteta.	,57
Karakterističan korijen	1,82
Postotak objašnjenja varijance	22,77%
Cronbach alfa koeficijent	,63

Nakon provedene eksploratorne analize utvrđeno je da se čestice grupiraju oko samo jednog faktora, čime nije potvrđena teorijom pretpostavljena trofaktorska struktura ovog upitnika. Sve čestice imaju zadovoljavajuća faktorska zasićenja (uz blaži kriterij od 0,30), osim 3 čestice („Roditelji imaju vlastiti život i od njih se ne bi trebalo tražiti da žrtvuju vlastitu dobrobit za dobrobit svoje djece.“) i 6 čestice („Dobri roditelji trebaju biti upoznati s onim što stručnjaci govore i pišu o dječjem razvoju.“). Čestica 6 ima vrijednost faktorskog zasićenja (,29), koja je vrlo blizu kriteriju od ,30, te će stoga biti zadržana u ovom upitniku. S druge strane, vrijednost faktorskog zasićenja treće čestice nakon eksploratorne faktorske analize ostala je izrazito niska (,07). Uz to, provjerena je i pouzdanost tipa unutarnje konzistencije nakon izbacivanja treće čestice, jer se pretpostavljalo da će se pouzdanost povećati. Međutim, promjena je bila minimalna; nakon izbacivanja treće čestice, pouzdanost je iznosila ,68, što nije značajna razlika u odnosu na prethodnu vrijednost od ,63. Budući da

je ovo prva primjena instrumenta na malom uzorku roditelja u Hrvatskoj, te da je potrebna daljnja provjera na većim uzorcima, odlučeno je zadržati sve čestice u upitniku kao pokazatelje intenzivnih vjerovanja roditelja o roditeljstvu. Dodatno, pokazalo se da jednofaktorska struktura ima veću pouzdanost tipa unutarnje konzistencije (Cronbach alfa=,63), nego što je dobiveno u trofaktorskoj strukturi, odnosno na pojedinim subskalama (vrijednosti Cronbach alfa koeficijenta kretale su se od ,29 do ,57). S obzirom na relativnu nisku pouzdanost zasigurno su potrebne daljnje provjere ovog upitnika na većim uzorcima roditelja. U daljnjim statističkim analizama rezultati će se formirati kao suma procjena svih tvrdnji, budući da se nakon eksploratorne analize estrahirao samo jedan faktor. Osim toga, u originalnom upitniku je dozvoljeno računanje ukupnog rezultata intenzivnih vjerovanja uz računanje rezultata na pojedinim skalama.

4.2 Deskriptivni parametri ispitivanih varijabli

Kako bi odgovorilo na drugi i treći istraživački problem, odnosno kako bi se utvrdile interkorelacije među svim mjerama te povezanosti između roditeljskog identiteta, intenzivnih vjerovanja i zavisnosti roditeljskog samopoštovanja te sagorijevanja u roditeljstvu (uz kontrolu sociodemografskih varijabli), izračunati su deskriptivni parametri korištenih mjera za cijeli uzorak (*Tablica 10*) osim za *skalu roditeljskog samopoštovanja* koja je izuzeta iz daljnje analize zbog niske pouzdanosti skale.

Tablica 10 Prikaz deskriptivnih parametara ispitivanih varijabli na cijelom uzorku ($N=243$)

Mjere	<i>M</i>	<i>SD</i>	Raspon rezultata	<i>K-S d</i>	Indeks asimetrije	Indeks spljoštenosti
Sagorijevanje u roditeljstvu	17,84	21,30	0-130	0,22**	2,56	7,93
Predanost roditeljskom identitetu	12,40	2,46	3-15	0,15**	-1,22	2,06
Intenzivna vjerovanja o roditeljstvu	19,14	3,87	7-30	0,07	0,09	0,10

* $p<.05$,** $p<.01$

Za utvrđivanje normalnosti distribucije primijenjen je Kolmogorov-Smirnov test (*K-S d*). Utvrđena je normalnost distribucija rezultata za mjeru intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu, ali na mjerama sagorijevanja u roditeljstvu i predanosti roditeljskom identitetu rezultati statistički značajno odstupaju od normalne distribucije. Dobivene prosječne vrijednosti pomaknute su prema nižim rezultatima na varijabli sagorijevanja u roditeljstvu, a prema višim vrijednostima na varijabli predanosti roditeljskom identitetu.

Unatoč tome, ako se kao indikator normalnosti distribucije uzmu kriteriji za indeks asimetrije i spljoštenosti, onda se može uočiti kako se sve vrijednosti uklapaju u zadovoljavajući interval. Točnije, iako rezultati sagorijevanja u roditeljstvu i predanosti identitetu odstupaju značajno od normalne distribucije prema K-S d testu, vrijednosti indeksa asimetričnosti se nalaze unutar sugeriranog raspona od +/-3, a indeksa spljoštenosti unutar +/-10 (Kline, 2011), te ne pokazuju ozbiljno odstupanje od normalne distribucije. S obzirom da nema ekstremnih odstupanja prema navedenim indeksima dopuštena je primjena parametrijske statistike.

4.3 Korelacije između ispitivanih varijabli

Kako bi se utvrdio obrazac povezanosti između sociodemografskih varijabli, predanosti roditeljskom identitetu, kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja, intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu i sagorijevanja u roditeljstvu korišten je Pearsonov koeficijent korelacije prikazan u *Tablici 11*. Korelacije iznad .50 smatrane su visokim, korelacije između .30 i .50 srednjim, a korelacije između .10 i .30 niskim (Cohen, 1992).

Tablica 11 Prikaz Pearsonovih koeficijenata korelacije između korištenih varijabli (N=243)

Mjere	Spol	Dob	Obrazovanje*	Materijalni status*	PBO	PIDC	IPB
Spol	1,00	-,05	,03	,12	,04	,02	-,13*
Dob		1,00	,03	,05	,01	-,07	-,19**
Obrazovanje*			1,00	-,10	,07	-,09	-,19**
Materijalni status*				1,00	,14*	-,10	,13*
PBO					1,00	-,40**	-,08
PIDC						1,00	,27**
IPB							1,00

*p<.05,** p<.01

Legenda: Spol (1- očevi; 2- majke)

Materijalni status (1- Smatram da je moja financijska situacija pristojna;

2- Smatram da je moja financijska situacija dobra;

3- Smatram da sam u neizvjesnoj situaciji;

4- Smatram da sam u vrlo neizvjesnoj situaciji)

PBO= sagorijevanje u roditeljstvu (engl. Parental burnout)

PIDC= predanost roditeljskom identitetu (engl. Parental identity commitment)

IPB= intenzivna vjerovanja o roditeljstvu (engl. Intensive parenting beliefs)

*Spermanov test korelacije proveden je za utvrđivanje obrazaca povezanosti između varijable razine obrazovanja roditelja i ostalih korištenih mjera

Materijalni status obitelji statistički je slabo i pozitivno povezan sa sagorijevanjem u roditeljstvu te s intenzivnim vjerovanjima o roditeljstvu ($<,05$). Roditelji koji procjenjuju svoj materijalni status obitelji nižim izvještavaju o većem broju intenzivnih vjerovanja i višim razinama sagorijevanja u roditeljskoj ulozi. Nadalje, predanost roditeljskom identitetu negativno i umjereno korelira sa sagorijevanjem u roditeljskoj ulozi ($<,01$). Točnije, roditelji koji se više identificiraju s roditeljskom ulogom izvještavaju o manjem broju simptoma sagorijevanja. Sljedeće, intenzivna vjerovanja o roditeljskoj ulozi negativno i slabo koreliraju sa spolom ($<,05$), dobi i obrazovanjem roditelja ($<,01$) te pozitivno i slabo s predanosti roditeljskom identitetu ($<,01$). Očevi te mlađi roditelji i roditelji niže razine obrazovanja te oni koji se više identificiraju s roditeljskom ulogom izvještavaju o većem broju intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu.

4.4 Hijerarhijska regresijska analiza

Kako bi se ispitaio relativni doprinos sociodemografskih karakteristika (spol i dob roditelja, razina obrazovanja i materijalni status obitelji), predanosti roditeljskom identitetu i intenzivnim vjerovanjima o roditeljstvu u objašnjenju sagorijevanja, provedena je hijerarhijska regresijska analiza. Međutim, u analizu je uključen samo percipirani materijalni status obitelji kao sociodemografska varijabla, budući da je jedino on bio statistički značajno povezan sa sagorijevanjem na bivarijantnoj razini (*Tablica 11*). Rezultati analize prikazani su u *Tablici 12*.

Tablica 12 Rezultati hijerarhijske regresijske analize sa sagorijevanjem u roditeljstvu kao kriterijem i materijalnim statusom, predanosti identitetu te intenzivnim vjerovanjima o roditeljstvu kao prediktorima ($N=243$)

Korak	Prediktori	1. korak β	2. korak β	3. korak β
1. korak	Materijalni status	,12*	,09	,09
	R^2	,02*		
2. korak	Predanost identitetu		-,35**	-,35**
	ΔR^2		,14**	
	R^2		,15**	
3. korak	Intenzivna vjerovanja			,01
	ΔR^2			,00
	R^2			,15**

* $p<.05$,** $p<.01$

Prema teorijskom okviru sagorijevanja u roditeljstvu (Mikolajczak i Roskam, 2018) opisanog u uvodu, u prvom koraku analize uvedene se sociodemografske varijable (u ovom slučaju samo procjena materijalnog statusa). U slijedećem bloku regresijskog modela predviđena je analiza roditeljskih karakteristika poput predanosti roditeljskom identitetu i kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja. S obzirom na nepouzdanost mjere kontingentnosti samopoštovanja, u obzir je uzeta samo predanost roditeljskom identitetu. U zadnjem koraku analizirala su se specifična roditeljska vjerovanja (intenzivna vjerovanja o roditeljstvu).

Iz rezultata prikazanih u *Tablici 12* može se uočiti kako se materijalni status pokazao značajnim pozitivnim prediktorom ($\beta = ,12$) te je njim objašnjeno samo 2% varijance sagorijevanja u roditeljstvu. Točnije, roditelji koji procjenjuju svoj materijalni status nižim, skloniji su prijavljivati veći broj simptoma sagorijevanja u roditeljskoj ulozi. U drugom koraku uvođenjem varijable predanosti roditeljskom identitetu ($\beta = -,35$), koja se pokazala kao negativni prediktor sagorijevanja u roditeljstvu, postotak objašnjene varijance povećao se za 14%. Navedeni rezultati pokazuju kako roditelji koji više ulažu i više se identificiraju sa svojom ulogom roditelja, ujedno izvještavaju o manjem broju simptoma sagorijevanja. U ovom koraku materijalni status gubi na značajnosti ($\beta = ,09$), a razlog tome može biti što na bivarijantnoj razini ima niži koeficijent korelacije s kriterijem ($r = ,14$) u odnosu na povezanost između varijable predanosti roditeljskom identitetu i kriterija ($r = -,40$) (*Tablica 11*). U zadnjem koraku uvedena varijabla intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu pokazala se kao statistički neznačajan prediktor sagorijevanja u roditeljstvu te se time nije povećao postotak objašnjene varijance. Prethodno uvedeni prediktor predanosti identitetu roditeljskoj ulozi nije izgubio na značajnosti. Zaključno, uvedenim varijablama objašnjeno je skromnih 15% varijance sagorijevanja u roditeljstvu, a značajnim negativnim prediktorom u završnom koraku analize pokazala se samo predanost roditeljskom identitetu. Dakle, niska predanost roditeljskoj ulozi predviđa veći broj simptoma sagorijevanja u roditeljstvu.

5. RASPRAVA

Sagorijevanje u roditeljskoj ulozi jest sindrom koji je sve češće prisutan kod roditelja zbog različitih društvenih promjena koje povećavaju stresnost prilikom odgoja djece. Njegove posljedice su brojne i zastrašujuće te kako bi se prevenirale nužno je znati koji su to antecedenti pojavi sagorijevanja. Novi trend u roditeljstvu, tzv. intenzivno roditeljstvo, kojim se očekuje da roditelji povećaju svoja ulaganja u djecu, mogu staviti pred roditelje brojne zahtjeve, koje je nerijetko i nemoguće dostići. Povećanjem očekivanja i zahtjeva, povećava se i vjerojatnost da roditelji dožive sagorijevanje u roditeljskoj ulozi, ukoliko nemaju dovoljno resursa da bi se lakše nosili sa postavljenim zahtjevima. Nedavna istraživanja potvrđuju da koncept intenzivnog roditeljstva pospješuje sagorijevanje u roditeljstvu (Gallagher, 2022; Macuka, 2022), međutim zbog nedostatka sustavnog okvira i manjka mjernih instrumenata, malo se toga zna koji aspekti intenzivnog roditeljstva uistinu dovode do navedenog sindroma sagorijevanja. Stoga je glavni cilj ovog istraživanja bio validirati različite konstrukte za koje se pretpostavlja da čine intenzivno roditeljstvo i kod roditelja u Hrvatskoj, te istražiti povezanost između roditeljskog identiteta, intenzivnih vjerovanja i zavisnosti roditeljskog samopoštovanja te sagorijevanja u roditeljstvu, uz kontrolu sociodemografskih varijabli (spola i dob roditelja, obrazovanja i materijalnog statusa obitelji).

5.1 Latentna struktura i pouzdanost primijenjenih mjernih instrumenata

Prvi problem ovog istraživanja bio je provjeriti faktorsku strukturu i pouzdanost tipa unutarnje konzistencije adaptiranih verzija *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta*, *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja* i *Upitnika intenzivnih roditeljskih vjerovanja*. Validacija tih mjernih instrumenata na hrvatskom uzorku predstavlja važan metodološki doprinos istraživanjima intenzivnog roditeljstva, koje je danas postalo gotovo norma ponašanja roditelja, a postoje naznake da doprinosi povećanju sagorijevanja u roditeljstvu. Očekivala se potvrda jednofaktorske strukture adaptiranih verzija *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta* i *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja* te potvrda trofaktorske strukture adaptirane verzije *upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu*. Uz to, očekivale su se zadovoljavajuće vrijednosti mjere pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije navedenih mjernih instrumenata. Nakon statističke obrade podataka, potvrđen je jedino očekivani jednofaktorski model adaptirane verzije *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta*, koji je imao i zadovoljavajuće vrijednosti interne

konzistencije. S obzirom da nisu dobiveni svi očekivani rezultati, postavljena *hipoteza 1* se djelomično prihvaća.

5.1.1 Adaptacija verzije *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta*

Provedbom konfirmatorne faktorske analize potvrđena je pretpostavljena jednofaktorska struktura adaptirane verzije *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta*. Važno je napomenuti da je u ovom radu korištena samo jedna subskala navedene mjere, a to je predanost roditeljskom identitetu, druge dvije subskale nisu primijenjene (dubinsko istraživanje i preispitivanje posvećenosti u domeni roditeljstva). Iz tog razloga se očekivalo formiranje samo jednog faktora ove skale, a ne tri faktora kako je dobiveno validacijom koju je proveo Piotrowski (2018). Svi dobiveni faktori (CFI = 1, TLI = 1, RMSEA = .000 i SRMR = 1,12e-8) upućuju na zadovoljavajuće pristajanje jednofaktorskog modela podacima (osim što nije bilo moguće izračunati χ^2/df) te je dobiveni faktor predanosti roditeljskom identitetu visoko saturirao sve tri čestice (.75-.92). Najviše zasićenje ima 2. čestica („Roditeljstvo mi daje samopouzdanje.“). Time je potvrđena opravdanost formiranja ukupnog rezultat kao suma procjena svih tvrdnji. Vrijednost koeficijenta pouzdanosti je zadovoljavajuća ($\alpha = ,81$) i nešto niža u odnosu na vrijednost utvrđenu kod izvornog upitnika za ovu subskalu ($\alpha = ,90$; Piotrowski, 2018). Navedeno nije iznenađujuće s obzirom da u originalnoj verziji postoji 5 čestica koje mjere predanost roditeljskom identitetu, a u ovom radu su korištene 3 čestice, te je validacija provedena na većem broju sudionika u odnosu na ovaj uzorak. U konačnici, prezentirani rezultati upućuju kako je U-MICS skala prilagođena za mjerenje roditeljskog identiteta valjana i pouzdana mjera, koja može biti korisna u istraživanjima predanosti roditeljskom identitetu.

5.1.2 Adaptacija verzije *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja*

U novije vrijeme, istraživači na području samopoštovanja ističu da se razina samopoštovanja kod pojedinca može mijenjati ovisno o pozitivnim ili negativnim ishodima u specifičnim područjima koja su za njega važna (Crocker i Wolfe, 2001). Na taj način razlikuju globalno samopoštovanje od kontingentnog samopoštovanja. Globalno samopoštovanje definiraju kao evaluaciju vlastite slike o sebi, odnosno kao opći pozitivan ili negativan stav koji pojedinac ima prema sebi (Jelić, 2012). Nasuprot tome, kontingentno samopoštovanje odnosi se na varijacije u razini samopoštovanja koje se javljaju kao odgovor na ishode unutar područja koja smatramo važnima (Crocker i sur., 2003b). Važnost

diferenciranja ova dva pojma leži u činjenici da visoko samopoštovanje općenito vodi do pozitivnih ishoda, poput smanjenja simptoma sagorijevanja (Kupcewicz i Józwik, 2020), dok visoka kontingentnost samopoštovanja dovodi do povećane razine sagorijevanja (Blom, 2012). Do sada su razvijene brojne skale za mjerenje globalnog samopoštovanja (primjerice, najpoznatija *Rosenbergova skala samopoštovanja* iz 1965. godine; prema Jelić, 2012), za razliku od skala koje mjere kontingentno samopoštovanje, budući da je riječ o novijem konceptu. Mjerenje kontingentnosti samopoštovanja započelo je razvojem skale za mjerenje kontingentnog samovrednovanja (engl. Contingencies of Self-Worth Scale – CSW; Crocker i sur., 2003b) na studentskoj populaciji. Budući da različiti ljudi temelje svoje samopoštovanje na različitim životnim domenama, autori potiču prilagodbu skale kako bi obuhvatilo što više relevantnih područja.

Do danas ne postoji mjera kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja, a budući da je roditeljstvo jedna od najvažnijih uloga u životu pojedinca, iznimno je važno prilagoditi CSW skalu upravo za ovu domenu. Vođene tom idejom, Roskam i Mikolajczak adaptirale su CSW skalu za područje roditeljstva u sklopu međunarodnog istraživanja koje je trenutno u tijeku (IIPB-3.1). U konačnici adaptirana verzija upitnika konstruirana je od 5 čestica te je pretpostavljena jednofaktorska struktura kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja. Latentna struktura skale je provjerena konfirmatornom faktorskom analizom te rezultati ($\chi^2(1) = 15,5$, CFI = ,55, TLI = 0,09, RMSEA = 0,09 i SRMR= 0,05) ukazuju na slabo pristajanje pretpostavljenog jednofaktorskog modela podacima (jedino vrijednosti SRMR i χ^2/df upućuju na zadovoljavajuće pristajanje trofaktorskog modela podacima). Nakon analize podataka prikupljenih u ovom istraživanju, model je na kraju u potpunosti odbačen jer se pokazalo da nije riječ o valjanoj i pouzdanoj mjeri kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja. Prvenstveno, nakon konfirmatorne faktorske analize faktorska zasićenja svih 5 čestica pokazala su se kao statistički neznčajna te su njihove vrijednosti bile ispod prihvatljive razine (<,3). Uz to, faktorsko zasićenje druge čestice („Ne marim ako drugi imaju negativno mišljenje o meni kao roditelju.“) iznosi -2,81, što je nemoguće jer su faktorska opterećenja zapravo korelacije, a one ne mogu prelaziti vrijednosti izvan raspona +/-1. Neočekivano faktorsko opterećenje druge tvrdnje moglo bi biti rezultat izrazito visoke vrijednosti standardne pogreške (SE = 23,27). Nadalje, provedbom korelacijske analize između svih čestica upitnika utvrdilo se kako neke čestice nisko koreliraju međusobno, dok druge nisu uopće povezane. Rezultati ukazuju na nisku i pozitivnu povezanost treće čestice („Saznanje da sam bolji roditelj od drugih podiže mi samopoštovanje.“) s prvom („Kada kao

roditelj učinim nešto pogrešno, gubim samopouzdanje.“) te petom česticom („Osjećam se bolje kada znam da dobro postupam kao roditelj.“). Također, postoji niska i pozitivna povezanost između druge („Ne marim ako drugi imaju negativno mišljenje o meni kao roditelju.“) i četvrte čestice („Moje mišljenje o samom sebi nije vezano uz to koliko sam dobar roditelj.“). Sve čestice moraju međusobno korelirati, odnosno imati zajedničku varijancu, kako bi se mogao donijeti zaključak da one uistinu mjere zajednički konstrukt. S obzirom na to da su u ovom slučaju korelacije među česticama niske ili nepostojeće, možemo pretpostaviti da one nisu valjana mjera kontingentnosti samopoštovanja. Osim toga, prilikom pokušaja provođenja eksploratorne analize na ovim podacima nije identificiran nijedan faktor. Budući da se podaci ne konvergiraju u jedan faktor, postoji mogućnost da faktor nije valjan, ili se potvrđuje prethodna pretpostavka da čestice ne predstavljaju valjanu mjeru tog faktora. I konačno, odbacivanje modela potkrepljuje izuzetno niska i neprihvatljiva vrijednost pouzdanosti unutarnje konzistencije *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja* (Cronbachova alfa = ,25). Kada skala pokazuje nisku razinu pouzdanosti, rezultati su opterećeni velikom pogreškom mjerenja, stoga nije prikladno donositi bilo kakve zaključke na temelju njih. Osim toga, ako skala nije pouzdana, ne može se smatrati valjanom mjerom tog konstrukta. S obzirom na sve navedeno, podatci prikupljeni ovom skalom isključeni su iz daljnje analize.

Rezultate latentne strukture i pouzdanosti interne konzistencije dobivene u ovom radu nije moguće usporediti s rezultatima drugih istraživanja jer se radi o prvoj primjeni ove skale za domenu roditeljstva. U drugim domenama, kao što je mjerenje kontingentnosti samopoštovanja na studentskoj populaciji (Crocker i sur., 2003a), skala je pokazala zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike. Crocker i suradnici (2003b) konstruirali su *Skalu kontingentnosti samopoštovanja* za mjerenje na studentskoj populaciji (engl. Contingencies of Self-Worth Scale- CSW) koja sadrži 35 tvrdnje koje su nakon faktorske analize formirale sedam faktora (odobravanje drugih, izgled, natjecanje s drugima, akademska sposobnost, potpora od obitelji, vrline, ljubav od Boga). Roskam i Mikolajczak su u svrhu međunarodnog istraživanja IIPB studije-3.1 odabrale od 35 čestica samo 5 čestica za koje su pretpostavile da će mjeriti kontingentnost roditeljskog samopoštovanja. Pretpostavile su formiranje jednog faktora te zaključile da će se ukupni rezultat formirati kao zbroj vrijednosti na svim česticama, ali još nisu dostupni njihovi podaci analize na velikom broju roditelja jer je istraživanje u drugim državama još u tijeku. Kao što je rečeno, na hrvatskom uzorku nije dobiven jednofaktorski model ove mjere. Jedan od razloga tome može

biti što je reduciran veliki broj čestica u ovoj adaptaciji upitnika te je hrvatski uzorak roditelja bio iznimno mali ($N=243$). Drugi razlog bi mogao biti što su voditeljice projekta (Roskam i Mikolajczak) odabrale 5 čestice iz 4 različite dimenzije originalnog upitnika: odobravanje drugih- 1 čestica „Ne marim ako drugi imaju negativno mišljenje o meni kao roditelju.“; natjecanje s drugima- 1 čestica „Saznanje da sam bolji roditelj od drugih podiže mi samopoštovanje.“; roditeljska sposobnost- 2 čestice „Moje mišljenje o samom sebi nije vezano uz to koliko sam dobar roditelj.“ i „Osjećam se bolje kada znam da dobro postupam kao roditelj.“; vrline- 1 čestica „Kada kao roditelj učinim nešto pogrešno, gubim samopouzdanje.“. Stoga bi se, umjesto jednog, zapravo očekivalo formiranje četiri faktora. Nadalje, potrebno je povećati broj čestica u svakoj domeni kako bi se povećale šanse za formiranje navedena četiri faktora, jer je s jednom česticom teško pouzdano obuhvatiti željeni konstrukt. Smanjenje broja čestica ove skale, kao i kod ostalih upitnika korištenih u ovom projektu, proizašlo je iz potrebe da konačni upitnik ne bude predugačak i vremenski zahtjevan roditeljima, s ciljem da se izbjegne umor i frustracija roditelja, a time i potencijalno iskrivljeni odgovori. Međutim, važno je izbjeći pretjeranu redukciju čestica ako ona narušava pouzdanost mjernog instrumenta. Ovaj primjer pokazuje nužnost provođenja temeljite provjere psihometrijskih svojstava instrumenta prilikom svake izmjene u odnosu na originalnu verziju upitnika. Postoji mogućnost da se ovaj instrument pokaže valjanim i pouzdanim tijekom obrade podataka prikupljenih iz više od pedeset zemalja u sklopu projekta IIPB studije-3.1, budući da će voditeljice projekta, Roskam i Mikolajczak, raspolagati znatno većim brojem sudionika u usporedbi s hrvatskim uzorkom. Dobiveni rezultati ovim istraživanjem u Hrvatskoj sugeriraju da ovo nije valjana i pouzdana mjera kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja što ne mora nužno odražavati stvarno stanje, već može ukazivati da ta mjera nije prikladna za hrvatsku populaciju ili da je broj sudionika u istraživanju jednostavno bio premalen. Svakako je potrebno provesti daljnja istraživanja i adaptacije *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja*, posebice zbog ne postojanja alata za mjerenje ovog konstrukta u domeni roditeljstva.

5.1.3 Adaptacija *Upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu*

Posljednje desetljeće bilježi sve veći interes istraživača za proučavanje koncepta intenzivnog roditeljstva, postavljajući pitanje kako najbolje operacionalizirati ovaj fenomen. Dosadašnja istraživanja uglavnom su se oslanjala na kvalitativne metode i provedena su pretežno u anglosaksonskim zemljama (Gauthier i sur., 2021). Gauthier i suradnice (2021),

koristeći se kvantitativnom metodom, prve su operacionalizirale intenzivna vjerovanja o roditeljstvu u širem međukulturalnom kontekstu. Na temelju njihovog rada, Roskam i Mikolajczak prilagodile su *Upitnik intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu* za potrebe međunarodne studije IIPB-3.1. Zadržale su 3 teorijske dimenzije intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu (od ukupno četiri), a to su da je ono usmjereno na dijete, vođeno savjetima stručnjaka i emocionalno zahtjevno. Time su pretpostavile da ovaj upitnik ima trofaktorsku strukturu, što se provjerilo konfirmatornom faktorskom analizom.

Rezultati konfirmatorne faktorske analize ($\chi^2(1) = 63,9$, CFI = 0,85, TLI = 0,75, RMSEA = 0,12 i SRMR= 0,07) ukazuju na slabo pristajanje pretpostavljenog trofaktorskog modela podacima (jedino vrijednosti SRMR i χ^2/df upućuju na zadovoljavajuće pristajanje). Nužno je napomenuti da je u ovom istraživanju sudjelovao mali broj sudionika, što izravno utječe na vrijednost indeksa slaganja. Manji uzorci mogu dovesti do lažnog odbacivanja modela (Hu i Bentler, 1999). Stoga postoji mogućnost da bi model bio u potpunosti prihvaćen da su podaci prikupljeni na većem uzorku. Svi faktori statistički značajno saturiraju pripadajuće čestice osim čestice 3 („Roditelji imaju vlastiti život i od njih se ne bi trebalo tražiti da žrtvuju vlastitu dobrobit za dobrobit svoje djece.“). Isto tako, uzimajući u obzir blaži kriterij za veličinu faktorskih zasićenja od 0,3, sve čestice izuzevši treću, imaju zadovoljavajuće vrijednosti saturacije navedena 3 faktora. Čini se kako se čestica 3 mogla interpretirati na dva moguća načina, što je vjerojatno zbunilo sudionike, i dovelo do statističke neznačajnosti. Ovisno o tome jesu li ispitanici usmjerili pažnju na prvi ili drugi dio rečenice, njihovi odgovori su varirali u suprotnim smjerovima, što se vidi i iz velike pogreške mjerenja ($SE=23,27$). Prvi faktor ima najviše vrijednosti faktorskih zasićenja pripadajućih čestica (,66 i ,94), s iznimkom treće čestice koja nije statistički značajna. Tvrdnje drugog faktora pokazuje najniže vrijednosti faktorske saturacije (,38, ,34 i ,32), ali još uvijek prihvatljive (>,3). Konačno, treći faktor također ima statistički značajna i zadovoljavajuća faktorska zasićenja (,62 i ,64). Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije za prvu (usmjerenost na dijete; Cronbach alfa= ,54) i treću (emocionalna zahtjevnost; Cronbach alfa= ,57) subskalu je zadovoljavajuća, ali izrazito niska, dok je za drugu (vođenje savjetima stručnjaka) subskalu pouzdanost neprihvatljive vrijednosti (Cronbach alfa= ,29). Svi latentni faktori statistički su slabo do umjereno značajno i pozitivno povezani (od ,18 do ,45), što je u skladu s očekivanjima prema Haysinoj teoriji (1996; prema Loyal i sur., 2017), jer se radi o skupu uvjerenja koja zajedno čine jednu ideologiju. Studije Liss i suradnica (2013) te Loyal i suradnika (2017) također su potvrdile slabe do umjerene interkorelacije latentnih faktora,

podržavajući tezu da intenzivna vjerovanja o roditeljstvu čine skupinu povezanih sustava uvjerenja, koji se međusobno potvrđuju, ali se sastoje od nekoliko zasebnih dimenzija.

S obzirom na to da su samo dva pokazatelja pristajanja teorijskog modela podacima imala zadovoljavajuće vrijednosti, te da se jedna subskala pokazala nepouzdanom, dok su preostale dvije imale nisku pouzdanost, provedena je eksplorativna faktorska analiza na istim podacima. Nakon provedbe eksploratorne faktorske analize utvrđeno je postojanje samo jednog faktora, kojim se može objasniti zajedničko variranje na česticama *Upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu*, te se time odbacuje pretpostavka o trofaktorskom modelu. Sve čestice imaju zadovoljavajuća faktorska zasićenja (uz blaži kriterij od 0,3), osim 3. („Roditelji imaju vlastiti život i od njih se ne bi trebalo tražiti da žrtvuju vlastitu dobrobit za dobrobit svoje djece.“) i 6. čestice („Dobri roditelji trebaju biti upoznati s onim što stručnjaci govore i pišu o dječjem razvoju.“). Međutim, ove čestice nisu izbačene iz upitnika jer vrijednost faktorskog zasićenja čestice 6 (,29) minimalno odstupaju od kriterija za izbacivanje (,30), dok uklanjanje čestice 3, unatoč njenoj niskoj faktorskoj saturaciji (,07), nije značajno utjecalo na pouzdanost skale (koja je porasla za samo ,05). Uzimajući u obzir da je ovo bila prva primjena skale na hrvatskom uzorku, te da je uzorak bio malen, donesena je odluka da se čestice zadrže kao dio skale.

U ovom slučaju, pokazalo se da jednofaktorska struktura ima veću pouzdanost tipa unutarnje konzistencije (,63), nego što je dobiveno u trofaktorskoj strukturi (vrijednosti Cronbach alfa koeficijenta kretale su se od ,29 do ,57). Uzevši u obzir sve navedeno, ukupni rezultat u daljnjoj analizi se formirao kao zbroj rezultata na svim česticama jer je usvojena analizom potvrđena jednofaktorska struktura upitnika. Uzevši u obzir sve prethodno navedeno, ukupni rezultat u daljnjoj analizi izračunat je kao zbroj rezultata na svim česticama, budući da je analiza potvrdila jednofaktorsku strukturu upitnika. Računanje ukupnog rezultata dozvoljeno je i kod originalne verzije upitnika, s obzirom na povezanost između latentnih dimenzija, premda se preporučuje izračun suma rezultata na pojedinim subskalama s pripadajućim tvrdnjama (Liss i sur., 2013; Gauthier i sur., 2021). Također, kao što je ranije spomenuto, 3. i 6. čestice su zadržane unatoč nižim vrijednostima faktorskih zasićenja, s obzirom na to da je ovo prva primjena instrumenta na malom uzorku roditelja (N=243) te njihovim izbacivanjem postotak objašnjene varijance nije se mnogo promijenio (samo za 6%).

Postoji nekoliko mogućih razloga zašto trofaktorska struktura upitnika nije potvrđena. Kao i kod prethodnih mjera, broj tvrdnji je reduciran u odnosu na originalnu

verziju upitnika (Gauthier i suradnica, 2021), premda je sadržaj čestica unutar teorijskih dimenzija ostao nepromijenjen. Nadalje, Gauthier i suradnice (2021) rasporedile su tvrdnje u četiri dimenzije prema Haysinom teorijskom modelu, ipak nakon provedene analize rezultati su djelomično potvrdili koncept intenzivnog roditeljstva koji je izvorno predložila Hays (1986, prema Gauthier i sur., 2021). Njihovi rezultati potvrdili su postojanje dviju dimenzija pretpostavljenih Haysinim modelom, a to su vjerovanja da roditeljstvo treba biti usmjereno na dijete i vođeno savjetima stručnjaka. Te dvije dimenzije pretpostavljene su i u ovom istraživanju, no dodatno se pretpostavilo da je roditeljstvo emocionalno zahtjevno – dimenzija koja nije potvrđena u istraživanju Gauthier i suradnica (2021). S obzirom da je upitnik konstruiran na temelju njihovog rada, postavlja se pitanje zašto se očekivalo izdvajanje faktora emocionalne zahtjevnosti, koji su pretpostavile voditeljice IIPB-3.1 studije (Roskam i Mikolajczak). Dodatno, u studiji Liss i suradnica (2013), koje su prve kreirale upitnik intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu (IPAQ) za američku populaciju, kao i u istraživanju Loyal i suradnika (2017), koji su razvili novi upitnik MIMI nakon što IPAQ nije pokazao zadovoljavajuće psihometrijske karakteristike na francuskoj populaciji, također nije izdvojen faktor emocionalne zahtjevnosti. Budući da se u nijednoj prethodnoj studiji nije formirao faktor emocionalne zahtjevnosti moguće je da su se norme i stavovi o roditeljstvu promijenili od Haysine izvorne studije 1980-ih godina.

Dimenzija koja je dosljedno potvrđena u svim prethodnim studijama jest uvjerenje da roditelji trebaju biti usmjereni na svoje dijete. U studiji Gauthier i suradnica (2021), upravo je ovaj faktor objašnjavao najveći postotak ukupne varijance (23%), a pouzdanost ove dimenzije bila je zadovoljavajuća ($\alpha = ,78$). Stoga ne iznenađuje da je nakon provedene konfirmatorne analize ovaj faktor imao najviše vrijednosti faktorskih zasićenja pripadajućih čestica, iako je pouzdanost bila prilično niska ($\alpha = ,54$). S druge strane, Liss i suradnici (2013) te Loyal i suradnici (2017), nisu potvrdili postojanje dimenzije da roditeljstvo mora biti vođeno savjetima stručnjaka, što je, za razliku od njih, potvrđeno istraživanjem Gauthier i suradnica (2021). Zanimljivo je da su čestice koje zahvaćaju dimenziju vođenja savjetima stručnjaka bile uključene u početni skup čestica u američkoj studiji, no nisu zadržane u konačnoj analizi (Liss, 2018). Nakon konfirmatorne analize, ova subskala se pokazala kao nepouzdana mjera ($,29$) te su vrijednosti faktorskih zasićenja bila izrazito niska, zbog toga se ne bi smjela uzimati u obzir prilikom daljnjih statističkih analiza. Kako su intenzivna vjerovanja noviji konstrukt i još se ne zna što sve obuhvaća, nužna je daljnja provjera navedene skale. Isto tako, u ovom radu se prvi put primjenjivao navedeni upitnik na

hrvatskoj populaciji i to na malom uzorku, tako da ne iznenađuje da očekivana trofaktorska struktura nije potvrđena.

5.2 Obrasci povezanosti između svih varijabli

Drugi istraživački problem se odnosio na ispitivanje povezanosti sociodemografskih varijabli (spol i dob roditelja, obrazovanje i materijalni status obitelji), predanosti roditeljskom identitetu, kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja, intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu i sagorijevanja u roditeljstvu kod roditelja. Očekivala se negativna korelacija dobi roditelja te pozitivne korelacije spola (1- očevi; 2- majke), procijene materijalnog statusa i razine obrazovanja, s ukupnom procjenom sagorijevanja u roditeljstvu. Isto tako, pretpostavljalo se da će predanost roditeljskom identitetu biti u negativnoj korelaciji s roditeljskim sagorijevanjem. Uz to, očekivala se pozitivna povezanost kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja i intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu sa sagorijevanjem u roditeljskoj ulozi. Prvenstveno, konstrukt kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja nije ušao u statističku obradu jer se skala pokazala nepouzdanom mjerom. Nadalje, statističkom obradom utvrđeno je sljedeće, sagorijevanje u roditeljstvu je statistički slabo i pozitivno povezan s procjenama materijalnog statusa te negativno i srednje jako povezano s predanosti roditeljskom identitetu. Uz to, intenzivna vjerovanja o roditeljstvu negativno koreliraju sa spolom, dobi i razinom obrazovanja, a pozitivno s materijalnim statusom i predanosti roditeljskom identitetu. Kako nisu potvrđena sva navedena očekivanja *hipoteza 2* se djelomično prihvaća.

Generalno, istraživanja pokazuju kako majke za razliku od očeva, češće izvještavaju o simptomima sagorijevanja, vjerojatno zato što su više uključene u pružanje brige i odgoj djece (Roskam i sur., 2017; Macuka i sur., 2022). Nadalje, mlađi roditelji te oni nižeg socioekonomskog statusa i više razine obrazovanja, također su osjetljiviji za doživljavanje sagorijevanja u roditeljstvu (Mikolajczak i sur., 2018; Macuka i sur., 2022). Kada su u pitanju spol i dob rezultati ovog istraživanja nisu u skladu s prethodnima, jer se nije dobila statistički značajna povezanost ovih sociodemografskih varijabli sa sagorijevanjem u roditeljstvu. Navedeno može biti odraz homogenosti uzorka te malog broja sudionika koji je sačinjavao uzorak ovog istraživanja. Važno je naglasiti da se radi o prigodnom uzorku te da su u ovom istraživanju sudjelovale većinom majke (79%) prosječne dobi od 39 godina (najmlađi roditelj imao je 23 godine). S druge strane, potvrđeno je očekivanje da je niži materijalni status povezan s višim procjenama sagorijevanja u roditeljstvu. Naime,

istraživanja pokazuju da niži socioekonomski status ima važnu ulogu u doživljavanju sagorijevanja u roditeljstvu. Točnije, roditelji koji nemaju adekvatni životni prostor, imaju niži materijalni status ili financijske poteškoće, oni koji su nezaposleni ili rade na pola radnog vremena, izvještavaju o višim razinama sagorijevanja (Lindström i sur., 2011; Mikolajczak i sur., 2018). Dodatno, podatci o povezanosti razine obrazovanja i razine sagorijevanja u roditeljskoj ulozi nekonzistentni su što iziskuje daljnje provjere ovog odnosa (Mikolajczak i sur., 2018; Aunola i sur., 2020; Macuka i sur., 2022)

Nadalje, nedavna istraživanja ukazuju kako roditelji koji se više identificiraju sa svojom roditeljskom ulogom te su joj predaniji izvještavaju o manjoj pojavnosti simptoma sagorijevanja (Piotrowski, 2021; Piotrowski, 2023). Pretpostavlja se da se roditelji s dobro formiranim identitetom lakše nose sa stresnim situacijama jer pokazuju refleksivnost i fleksibilnost u svojim stavovima (Marcia, 1966), te izvještavaju o većem zadovoljstvu i većem broju pozitivnih iskustva u roditeljstvu (Piotrowski, 2018). Analizom se pokazalo da je predanost roditeljskom identitetu uistinu negativno povezana sa sagorijevanjem u roditeljstvu, što je konzistentno s dosadašnjim istraživanjima.

Intenzivno roditeljstvo karakterizira značajno povećanje ulaganjem vremena, energije i financijskih sredstava od strane roditelja prilikom odgoja djece. S obzirom na ovakve pritiske i očekivanja, nije iznenađujuće što roditelji sve češće pokazuju simptome sagorijevanja u roditeljstvu (Gallagher, 2022). Iz tog razloga, se očekivalo da će intenzivna vjerovanja o roditeljstvu biti pozitivno povezana sa procjenama sagorijevanja u roditeljstvu. Međutim, navedeni odnos nije potvrđen u ovom istraživanju. Kao i prethodno, razlozi nepotvrđivanja očekivanog su možda odraz malog i prigodnog uzorka roditelja koji su sudjelovali u ovom istraživanju. Isto tako, može se dovesti u pitanje i korištena mjera intenzivnih vjerovanja, zbog toga što je pouzdanost skale bila niža (Cronbach alfa=,63) te nije potvrđena pretpostavljena trofaktorska struktura.

Pregledom dosadašnje literature uočen je nedostatak istraživanja i spoznaja o ovom konstrukt, posebice kroz kvantitativna istraživanja. Navedeno je razlog zašto se nije iznosila pretpostavka o povezanosti intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu i ostalih varijabli. No, ispitivanjem se utvrdio da očevi, mlađi roditelji, roditelji niže razine obrazovanja i nižeg materijalnog statusa te oni koji se više identificiraju s roditeljskom ulogom imaju tendenciju vjerovati kako je roditeljstvo danas intenzivno. Iznenađujuće je kako očevi izvještavaju o većem broju intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu nego majke, s obzirom na činjenicu kako su ipak majke sklonije intenzivnom roditeljstvu (Lee i sur., 2024). Društvena očekivanja o

ispravnom odgajanju djece puno su veća za majke (Forbes i sur., 2020), odakle polazi pretpostavka kako bi one trebale usvajati više intenzivnih vjerovanja, budući da su pod pritiskom praćenja nametnutih standarda o roditeljstvu. S druge strane, jedno međukulturalno istraživanje (Gauthier i sur., 2021) nije utvrdilo postojanje razlike s obzirom na spol u razini intenzivnih vjerovanja što se može objasniti uzorkom korištenim u istraživanju. Naime, uzorak nije obuhvaćao samo roditelje, već i pojedince koji se nisu ostvarili u toj ulozi. U tom smislu, uzorak se sastojao od četiri skupine: majki, očeva, žena bez djece i muškaraca bez djece. Zbog toga je moguće da su se razlike u intenzivnim vjerovanjima izgubile. U ovom kontekstu, bilo bi korisnije analizirati razlike u intenzivnim vjerovanjima između majki i očeva, kao i između onih koji nemaju djecu, umjesto na cjelokupnom uzorku muškaraca i žena. Postoji mogućnost da se intenzivna vjerovanja o roditeljstvu pojačavaju nakon što žene postanu majke, što bi moglo objasniti rezultate istraživanja koja navode da majke imaju izraženija intenzivna vjerovanja u odnosu na očeve. Međutim, čak i u slučaju da ne postoji stvarna razlika između majki i očeva u razini intenzivnih uvjerenja o roditeljstvu, dosadašnja saznanja nisu ukazala na to da očevi iskazuju višu razinu tih uvjerenja od majki, kao što je zabilježeno ovim istraživanjem. Potrebno je naglasiti i neujednačen broj očeva (N=51) i majki (N=192) u ovom istraživanju. Naime, Milas (2005) ističe da broj sudionika u svakoj skupini mora biti približno jednak kako bi se mogli donijeti valjani zaključci o odnosima između skupina sudionika te su svakako potrebna daljnja istraživanja ovih razlika između majki i očeva.

Zaključci ovog istraživanja da mlađi roditelji i roditelji niže razine obrazovanja češće izvještavaju o većem broju intenzivnih vjerovanja su u skladu s malobrojnim dosadašnjim istraživanjima. Naime, Mollborn i Billingsley (2024) navode da su mlađi roditelji skloniji konzumiranju međunarodnog online sadržaja koji promovira intenzivna roditeljska uvjerenja, te da zbog veće izloženosti vjerojatnije usvajaju takva uvjerenja. Kada je riječ o razini obrazovanja, Forbes i suradnici (2020) navode da su majke s višim stupnjem obrazovanja i većim prihodima manje sklone intenzivnim roditeljskim uvjerenjima, jer su možda bile izložene širem spektru stavova o roditeljstvu, uključujući tolerantnije i realističnije poglede. S druge strane, Gauthier i suradnice (2021) izvještavaju da su razlike u dobi i razini obrazovanja varirale ovisno o specifičnim dimenzijama intenzivnih roditeljskih uvjerenja. Primjerice, mlađi sudionici i oni s nižom razinom obrazovanja ostvarili su više rezultate na dimenziji orijentiranosti prema djetetu, dok su stariji roditelji i oni s višom razinom obrazovanja postizali veće rezultate na dimenziji vođenja savjetima

stručnjaka. Takav trend nije bio uočen u ovom istraživanju, budući da se ovdje razmatrala samo jedna dimenzija intenzivnih uvjerenja.

Prema dosadašnjim saznanjima, direktan odnos između materijalnog statusa i predanosti roditeljskom identitetu s intenzivnim vjerovanjima o roditeljstvu nije ispitan. Smyth i Craig (2017) zaključili su da će roditelji višeg socioekonomskog statusa češće upisivati svoju djecu na brojne izvanškolske aktivnosti, što je jedna od karakteristika intenzivnog roditeljstva. Primjenjivanje ove „intenzivne“ prakse može ukazivati na to da roditelji s višim materijalnim statusom, kako je i potvrđeno ovim istraživanjem, imaju izraženija intenzivna vjerovanja o roditeljstvu. Ipak, moguće je da učestalije uključivanje djece u aktivnosti ne odražava nužno snažnija uvjerenja, već jednostavno bolju financijsku situaciju koja im omogućuje pokrivanje troškova tih aktivnosti. U tom slučaju, to ne bi značilo da roditelji s manje financijskih sredstava imaju manje intenzivnih vjerovanja, već da si jednostavno ne mogu priuštiti dodatne troškove. Isto tako, ovim istraživanjem potvrđeno je kako roditelji koji se više identificiraju sa svojom ulogom iskazuju veći broj intenzivnih uvjerenja. Budući da ovaj odnos dosad nije istražen, nužne su daljnje provjere. Važno je ponovo naglasiti da su intenzivna vjerovanja o roditeljstvu noviji konstrukt čiji opseg još uvijek nije potpuno definiran, a razvoj valjanih mjernih instrumenata je u tijeku. Stoga je ključno posvetiti se detaljnijem istraživanju ovog fenomena kako bi se preciznije utvrdili njegovi odnosi s ostalim relevantnim varijablama.

5.3 Hijerarhijska analiza sa sagorijevanjem kao kriterijem

Posljednji istraživački problem bio je ispitati relativni doprinos sociodemografskih karakteristika (spola i dobi, razine obrazovanja te materijalnog statusa obitelji) te predanosti roditeljskom identitetu, kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja, intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu u objašnjenju varijance sagorijevanja u roditeljskoj ulozi. Pretpostavilo se da će majke, mlađi roditelji, roditelji više razine obrazovanja i nižeg percipiranog materijalnog statusa navoditi više razine sagorijevanja u roditeljskoj ulozi. Nadalje, pretpostavilo se da će posvećenost roditeljskom identitetu biti negativan prediktor roditeljskog sagorijevanja. S druge strane, pretpostavka je bila da će intenzivna vjerovanja o roditeljstvu biti pozitivni prediktori sagorijevanja roditelja. U skladu s teorijskim okvirom roditeljskog sagorijevanja (Mikolajczak i Roskam, 2018), opisanim u uvodnom dijelu, analiza je početno uključivala ispitivanje doprinosa sociodemografske varijable materijalnog statusa obitelji, dok su ostale varijable isključene iz analize zbog nepostojanja korelacije sa

sagorijevanjem na bivariantnoj razini. U sljedećem bloku regresijskog modela predviđena je analiza roditeljskih karakteristika, konkretno predanost roditeljskom identitetu i kontingentnost roditeljskog samopoštovanja. U završnom koraku analizirana su specifična roditeljska uvjerenja, u ovom slučaju intenzivna vjerovanja o roditeljstvu. Nakon izuzimanja kontingentnosti samopoštovanja iz analize, zbog upitnih metrijskih karakteristika mjere, dobiveno je da mjerene varijable objašnjavaju skromnih 15% varijance sagorijevanja u roditeljstvu, a značajnim prediktorima pokazala se samo predanost roditeljskom identitetu. Iz tog razloga, *hipoteza 3* se djelomično potvrđuje.

Dobiveni rezultati nisu u potpunosti u skladu s prethodnim istraživanjima, osim u pogledu predanosti roditeljskom identitetu. Strane studije dosljedno pokazuju da su neki sociodemografski faktori, poput spola, dobi i socioekonomskog statusa značajni prediktori roditeljskog sagorijevanja. Konkretno, majke (Roskam i sur., 2017), mlađi roditelji, roditelji s nižim percipiranim materijalnim statusom (Lindström i sur., 2011) te višim obrazovnim razinama izvještavaju (Macuka i sur., 2022) o višim razinama sagorijevanja u roditeljskoj ulozi. Nasuprot tome, u jednoj hrvatskoj studiji u kojoj je sudjelovalo 490 roditelja, hijerarhijska analiza pokazala je kako sociodemografske varijable (spol, dob, obrazovanje i radni status roditelja te prihodi kućanstva) ne predviđaju sagorijevanje u roditeljstvu (Macuka i sur., 2023), što je u skladu s rezultatima ovog istraživanja. Autorice studije sugeriraju da bi homogeni uzorak sudionika mogao biti razlog ovakvih rezultata, budući da su većinom sudjelovale visokoobrazovane majke i zaposleni roditelji koji su svoj materijalni status obitelji procijenili prosječnim ili iznadprosječnim. Uzorak u ovom istraživanju pokazuje sličan homogen sastav, ali sa značajno manjim brojem roditelja ($N=243$), što je isto moglo utjecati na rezultate i odnose između mjerenih varijabli.

Određene karakteristike roditelja pokazale su se rizičnim faktorom sagorijevanja u roditeljstvu (Rantanen i sur., 2015; Kawamoto i sur., 2018; Mikolajczak i sur., 2018). Pretpostavljeno je da će osobine poput predanosti roditeljskom identitetu i kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja biti značajni prediktori roditeljskog sagorijevanja. Ovim istraživanjem utvrđeno je da predanost roditeljskom identitetu negativno predviđa sagorijevanje, što je u skladu s prethodnim studijama koje pokazuju kako se rizik za roditeljskim sagorijevanjem povećava onda kada pojedinci nemaju dobro razvijeni roditeljski identitet (Piotrowski, 2021). Roditelji s jasno oblikovanim i stabilnim identitetom doživljavaju pozitivnija roditeljska iskustva i veće zadovoljstvo u svojoj ulozi (Piotrowski, 2018), što im omogućuje učinkovitije suočavanje s izazovima roditeljstva. Na primjer, u

istraživanju Piotrowskovog (2003) analizirane su promjene u roditeljskom sagorijevanju tijekom prve godine pandemije COVID-19 te njihove povezanosti s COVID-19 stresom, roditeljskim perfekcionizmom i osjećajem roditeljskog identiteta. Rezultati su pokazali da je niska i stabilna razina roditeljskog sagorijevanja tijekom pandemijske godine povezana s visokom predanošću roditeljskom identitetu i snažnim osjećajem pripadnosti roditeljskoj ulozi. Fleksibilnost i sposobnost reflektivnog mišljenja kod roditelja s dobro oblikovanim identitetom smatraju se važnim resursima za suočavanje s novim izazovima (Marcia, 1966), što je vjerojatno pomoglo roditeljima predanim svom identitetu da se prilagode novim zahtjevima i izbjegnju sagorijevanje (Schrooyen i sur., 2021). Budući da instrument za mjerenje predanosti roditeljskom identitetu ima dobre psihometrijske karakteristike, očekivana povezanost ovog konstrukta sa sagorijevanjem potvrđena je unatoč malom uzorku roditelja. Za razliku od toga, *Skala kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja* pokazala se nevaljanom i nepouzdanom, zbog čega prikupljeni podaci nisu uzeti u obzir, iako se na temelju pregleda literature očekivalo da će biti pozitivan prediktor sagorijevanja. S obzirom da ne postoje istraživanja u kojima se direktno proučavao odnos između kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja i roditeljskog sagorijevanja, postavljena pretpostavka temeljila se na brojnim istraživanjima koja pokazuju pozitivnu povezanost između kontingentnosti samopoštovanja i sagorijevanja u različitim domenama (Tripney, 2008; Blom, 2012; Svedberg i sur., 2016). U osnovi kontingentnosti samopoštovanja leži potreba za vanjskom validacijom, odnosno, takvo samopoštovanje uvjetovano je ispunjavanjem vlastitih postavljenih standarda ili očekivanja, kao i prihvaćanjem i odobravanjem od strane okoline. Dakle, ako osoba postiže uspjeh u području uz koje veže svoje samopoštovanje, ono će se povećati, no u slučaju neuspjeha, razina samopoštovanja će se smanjiti (Crocker i sur., 2006). Jedan od mogućih razloga za to jest taj što se postignuća u tim specifičnim područjima, o kojima je samopoštovanje zavisno, često generaliziraju na cjelokupnu vrijednost osobe (Jelić, 2012). Zbog toga nije iznenađujuće da pojedinci čije samopoštovanje ovisi o uspjehu u njima važnoj domeni češće doživljavaju simptome sagorijevanja. S obzirom na to da ne postoje istraživanja koja izravno ispituju odnos između kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja i roditeljskog sagorijevanja, neophodno je razviti mjere koje će valjano reprezentirati ovaj konstrukt kako bi se steklo više spoznaja u ovom značajnom području. Popunjavanje ovog značajnog jaza u literaturi ključno je za dublje razumijevanje psiholoških procesa koji utječu na roditelje, što bi moglo pridonijeti boljoj prevenciji i intervenciji roditeljskog sagorijevanja.

Specifična roditeljska ponašanja i uvjerenja također su u značajnom odnosu sa sagorijevanjem u roditeljstvu (Mikolajczak i sur., 2018), stoga se pretpostavilo da će i intenzivna uvjerenja imati ulogu u predviđanju sagorijevanja. Intenzivna uvjerenja o roditeljstvu, koja su često nametnuta društvenim normama i preporukama, dovode roditelje do pokušaja ispunjavanja ponekad nerealnih standarda (Arendell, 2000). Ova očekivanja stvaraju pritisak, uzrokujući strah od osude i neuspjeha u ulozi roditelja (Geinger i sur., 2014). Zato ne iznenađujuće da roditelji iz individualističkih kultura često doživljavaju povećanu razinu stresa, što može dovesti do simptoma sagorijevanja u roditeljstvu (Gallagher, 2022). Razlozi za nepotvrđivanje očekivanja mogu se pripisati sastavu uzorka sudionika u ovom istraživanju i/ili karakteristikama korištenog mjernog instrumenta. Kao što je već spomenuto, uzorak je mali i pristran, stoga je nužno biti oprezan prilikom donošenja bilo kakvih zaključaka. Pored toga, u istraživanju su sudjelovali većinom visokoobrazovani roditelji (62,1%), a neka strana istraživanja sugeriraju da roditelji s višim obrazovanjem izvještavaju o manjem broju intenzivnih vjerovanja (Forbes i sur., 2020). Postoji mogućnost da očekivani odnos nije potvrđen zbog toga što većina roditelja u ovom istraživanju ne podliježe nametnutim standardima i očekivanjima vezanim uz roditeljsku ulogu.

Iako rezultati nisu u skladu s pretpostavkama, oni nisu iznenađujući. Naime, već prema dobivenim pojedinačnim interkorelacijama, moglo se naslutiti da očekivani odnos neće biti potvrđen. Za uspješnost hijerarhijske analize, odnosno, da bi se određenim setom prediktora mogao objasniti što veći postotak varijance kriterija, ključno je da kriterij i svaki pojedinačni prediktor pokazuju što veću međusobnu korelaciju. Kao što je prikazano ranije (*Tablica 9*), sagorijevanje je bilo statistički značajno negativno povezano s predanošću roditeljskom identitetu ($r = -,40$) i pozitivno s materijalnim statusom ($r = ,14$). Budući da ostale mjere nisu pokazale povezanost sa sagorijevanjem na interkorelacijskoj razini, nije bilo realno očekivati da će one nakon hijerarhijske analize imati prediktivnu vrijednost. Nezadovoljavajući rezultati mogu se objasniti određenim ograničenjima ovog istraživanja, o čemu će biti više riječi u sljedećem odlomku. Daljnja istraživanja svakako su nužna kako bi se preciznije utvrdio stvarni doprinos ovih prediktora u objašnjenju roditeljskog sagorijevanja.

5.4 Nedostatci i sugestije za daljnja istraživanja

Prije donošenja zaključaka nužno je istaknuti nedostatke provedenog istraživanja kako bi se izbjeglo krivo interpretiranje dobivenih rezultata. Prvi nedostatak odnosi se na strukturu i veličinu uzorka. Riječ je o relativno malom ($N=243$) i prigodnom uzorku, u kojem su većinom sudjelovale majke, roditelji s visokim stupnjem obrazovanja i zaposleni roditelji, koji svoju financijsku situaciju u obitelji ocjenjuju povoljno. Relativno mali uzorak može smanjiti statističku snagu i povećati vjerojatnost pogrešnih zaključaka (Petz i sur., 2012) te je stoga važno u budućim istraživanjima uključiti heterogeniji uzorak roditelja kako bi se preciznije procijenila uloga sociodemografskih varijabli u objašnjenju roditeljskog sagorijevanja. Nadalje, kako bi se razlike između majki i očeva mogle valjano interpretirati, nužno je osigurati podjednak broj u svakoj skupini. U ovom istraživanju majke su činile 79% ukupnog uzorka, što je moglo utjecati na dobivene rezultate koji su različiti u odnosu na neka prethodna istraživanja (npr. Roskam i sur., 2017; Lee i sur., 2024). U budućim istraživanjima preporučuje se uključiti veći broj očeva kako bi se omogućila usporedba majki i očeva prema relevantnim varijablama. Dodatno, istraživanje je provedeno online, a upitnik je bio dostupan u nekoliko roditeljskih grupa na Facebooku te distribuiran putem WhatsApp-a i e-maila. S obzirom da su majke češće članice tih grupa, postoji mogućnost da zato nije prikupljen dovoljan broj očeva. Osim toga, neki roditelji možda nemaju Facebook profil ili nisu članovi roditeljskih grupa, a slanje putem WhatsApp-a i e-maila zahtijevalo je posjedovanje njihovih kontakt brojeva i e-mail adresa, što je dodatno ograničilo sudjelovanje. Temeljem navedenog, rezultati nisu u potpunosti reprezentativni za sve roditelje. Međutim, jedna od prednosti ove metode prikupljanja podataka jest mogućnost prikupljanja velikog broja odgovora u relativno kratkom vremenskom razdoblju, bez obzira na geografski položaj sudionika. Također, potrebno je istaknuti kako je riječ o transverzalnom nacrtu koji onemogućuje donošenje zaključaka o uzročno-posljedičnim vezama između analiziranih varijabli.

Ostali nedostaci istraživanja odnose se na korištene mjere za ispitivanje relevantnih varijabli u području roditeljstva. Prvenstveno, upitnik koji je korišten u međukulturalnom istraživanju, u kojem je sudjelovala i Hrvatska je bio prilično opsežan i zahtjevan za popunjavanje. Korištenje opsežnog upitnika omogućuje detaljan uvid u istraživanu temu, no može dovesti do umora i frustracije te povećati stopu odustajanja sudionika. U ovom istraživanju, čak 45% sudionika nije ispunilo upitnik do kraja, što ukazuje na visoku stopu odustajanja tijekom popunjavanja upitnika. Nadalje, podaci su prikupljeni na temelju samoprocjene roditelja, što može biti opterećeno određenim pogreškama u mjerenju,

uključujući davanje socijalno poželjnih odgovora. Socijalno poželjno odgovaranje često se javlja prilikom ispitivanja sagorijevanja u roditeljstvu, budući da neke čestice obuhvaćaju društveno neprihvatljive osjećaje povezane s roditeljskom ulogom koje roditelji mogu negirati ili potisnuti prilikom ispunjavanja upitnika.

Nadalje, većina mjera korištenih u ovom istraživanju prvi put se primjenjuje na hrvatskoj populaciji roditelja. Neki mjerni instrumenti se nisu pokazali pouzdanim ili nije potvrđena njihova očekivana faktorska struktura. Kao prvo, razlog može biti ograničenost uzorka, koji je mali i homogeni, a drugi razlog može biti da ove mjere jednostavno nisu sadržajno primjenjive na roditeljima u Hrvatskoj, što sugerira potrebu za daljnjom adaptacijom skala za ovu populaciju. Uz to, voditeljice međukulturalne studije IIPB-3.1 (Roskam i Mikolajczak) nastojale su obuhvatiti što više varijabli za koje se pretpostavlja da su povezane sa sagorijevanjem. S obzirom da je upitnik već bio prilično opsežan, smanjile su broj stavki u određenim mjerama te možda takvim postupkom umanjile njihovu valjanost. Na ovom malom uzorku roditelja, ta odluka nije se pokazala optimalnom, vjerojatno rezultirajući slabim psihometrijskim svojstvima tih skala. Za buduća istraživanja preporučuje se dodatno ispitivanje psihometrijskih svojstava korištenih skala na većem i heterogenijem uzorku roditelja ili detaljnije zahvaćanjem pojedinih mjera povećanjem broja tvrdnji, budući da smanjenje broja tvrdnji u odnosu na originalne mjere može negativno utjecati na njihovu pouzdanost.

6. ZAKLJUČCI

1. Konfirmatornom faktorskom analizom je potvrđena jednofaktorska struktura adaptirane verzije *Utrecht skale upravljanja obvezama identiteta*, sa zadovoljavajućim psihometrijskim karakteristikama. Suprotno, statističkom obradom podataka nije potvrđena jednofaktorska struktura *Skale kontingentnosti roditeljskog samopoštovanja* zbog nezadovoljavajućih psihometrijskih karakteristika. Posljednje, konfirmatornom analizom nije potvrđena očekivana trofaktorska struktura adaptirane verzije *Upitnika intenzivnih vjerovanja o roditeljstvu*, ali se eksplorativnom analizom utvrdilo postojanje samo jednog faktora. Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije za ovu skalu pokazala se zadovoljavajućom.

2. Sagorijevanje u roditeljstvu je pozitivno povezano s procjenama materijalnog statusa obitelji te negativno s predanošću roditeljskom identitetu. Uz to, intenzivna vjerovanja o roditeljstvu negativno koreliraju sa spolom, dobi i razinom obrazovanja, a pozitivno s materijalnim statusom obitelji i predanošću roditeljskom identitetu.

3. U objašnjenju sagorijevanja u roditeljstvu značajnim negativnim prediktorom pokazala se samo predanost roditeljskom identitetu. Dobiveni rezultat ukazuje kako roditelji koji više ulažu i više se identificiraju sa svojom ulogom roditelja navode niže razine sagorijevanja u roditeljstvu.

7. LITERATURA

- Aunola, K., Sorkkila, M. i Tolvanen, A. (2020). Validity of the Finnish version of the Parental Burnout Assessment (PBA). *Scandinavian Journal of Psychology*, 61(5), 714–722.
- Arendell, T. (2000). Conceiving and investigating motherhood: The decade's scholarship. *Journal of Marriage and Family*, 62(4), 1192-1207.
- Badurina Šanko, I. (2023). *Helikopter roditelji i otpornost djece* (Diplomski rad, Sveučilište u Zadru. Odjel za Psihologiju).
- Baumeister, R. F., Campbell, J. D., Krueger, J. I. i Vohs, K. D. (2003). Does high self-esteem cause better performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles?. *Psychological Science in the Public Interest*, 4(1), 1-44.
- Blom, V. (2012). Contingent self-esteem, stressors and burnout in working women and men. *Work*, 43(2), 123-131.
- Brianda, M. E., Roskam, I., Gross, J. J., Franssen, A., Kapala, F., Gérard, F. i Mikolajczak, M. (2020). Treating parental burnout: Impact of two treatment modalities on burnout symptoms, emotions, hair cortisol, and parental neglect and violence. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 89(5), 330-332.
- Bryant, F. B. i Yarnold, P. R. (1995). *Principal-components analysis and exploratory and confirmatory factor analysis*. U: L.G. Grimm i P.R. Yarnold (Ur.), Reading and understanding multivariate statistics (str. 99-136). American Psychological Association.
- Blanchard, L. T., Gurka, M. J. i Blackman, J. A. (2006). Emotional, developmental, and behavioral health of American children and their families: a report from the 2003 National Survey of Children's Health. *Pediatrics*, 117(6), e1202-e1212.
- Cambren, M. J., Acitelli, L. K. i Steinberg, L. (2010). When friends make you blue: The role of friendship contingent self-esteem in predicting self-esteem and depressive symptoms. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 36(3), 384-397.
- Cohen, J. (1992). A power primer. *Psychological Bulletin*, 112, 155–159.
- Crocetti, E., Rubini, M. i Meeus, W. (2008). Capturing the dynamics of identity formation in various ethnic groups: Development and validation of a three-dimensional model. *Journal of Adolescence*, 31(2), 207-222.

- Crocker, J., Brook, A. T., Niiya, Y. i Villacorta, M. (2006). The pursuit of self-esteem: Contingencies of self-worth and self-regulation. *Journal of Personality*, 74(6), 1749-1772.
- Crocker, J., Karpinski, A., Quinn, D. M. i Chase, S. K. (2003a). When grades determine self-worth: consequences of contingent self-worth for male and female engineering and psychology majors. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(3), 507-516.
- Crocker, J. i Knight, K. M. (2005). Contingencies of self-worth. *Current Directions in Psychological Science*, 14(4), 200-203.
- Crocker, J., Luhtanen, R. K., Cooper, M. L. i Bouvrette, A. (2003b). Contingencies of self-worth in college students: theory and measurement. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85(5), 894.
- Crocker, J. i Wolfe, C. T. (2001). Contingencies of self-worth. *Psychological Review*, 108(3), 593-623.
- Faircloth, C. (2014). *Intensive parenting and the expansion of parenting*. U E. Lee, J. Bristow, C. Faircloth i J. Macvarish (Ur.), Parenting culture studies (str. 25–50). Palgrave Macmillan UK.
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS* (Third edition). SAGE Publications.
- Flykt, M., Palosaari, E., Lindblom, J., Vänskä, M., Poikkeus, P., Repokari, L., Tiitinen, A., Tulppala, M. i Punamäki, R.-L. (2014). What explains violated expectations of parent–child relationship in transition to parenthood? *Journal of Family Psychology*, 28(2), 148–159.
- Forbes, L. K., Donovan, C. i Lamar, M. R. (2020). Differences in intensive parenting attitudes and gender norms among US mothers. *The Family Journal*, 28(1), 63-71.
- Gallagher, L. (2022). Exploring the relationship between parental burnout and parenting practices.
- Gauthier, A. H., Bryson, C., Fadel, L., Haux, T., Koops, J. i Mynarska, M. (2021). Exploring the concept of intensive parenting in a three-country study. *Demographic Research*, 44, 333-348.
- Geinger, F., Vandebroek, M. i Roets, G. (2014). Parenting as a performance: Parents as consumers and (de)constructors of mythic parenting and childhood ideals. *Childhood*, 21(4), 488-501.

- Gérain, P. i Zech, E. (2018). Does informal caregiving lead to parental burnout? Comparing parents having (or not) children with mental and physical issues. *Frontiers in Psychology*, 9.
- Hobfoll, S.E. (1989). Conservation of Resources: A New Attempt at Conceptualizing Stress. *American Psychologist*, 44 (3), 513-524.
- Hooper, D., Coughlan, J. i Mullen, M. R. (2008). Structural equation modelling: Guidelines for determining model fit. *Electronic Journal of Business Research Methods*, 6(1), 53-60.
- Hu, L. T. i Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: a Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1-55.
- Jelić, M. (2012). Nove spoznaje u istraživanjima samopostovanja: konstrukt sigurnosti samopostovanja. *Društvena Istraživanja*, 21(2), 443-463.
- Jordan, C. H. i Zeigler-Hill, V. (2020). *Contingent Self-Esteem*. In V. Zeigler-Hill i T. K. Shackelford (Ur.), *Encyclopedia of Personality and Individual Differences* (str. 888-891). Springer.
- Kawamoto, T., Furutani, K. i Alimardani, M. (2018). Preliminary validation of Japanese version of the Parental Burnout Inventory and its relationship with perfectionism. *Frontiers in Psychology*, 9, 970.
- Kernis, M. H. (2003). Toward a conceptualization of optimal self-esteem. *Psychological Inquiry*, 14(1), 1-26.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling: Thrid edition*. The Guilford Press.
- Knee, C. R., Canevello, A., Bush, A. L. i Cook, A. (2008). Relationship-contingent self-esteem and the ups and downs of romantic relationships. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(3), 608-627.
- Krković, A. (1978). *Elementi psihometrije*. Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.
- Kupcewicz, E. i Jóźwik, M. (2020). Association of burnout syndrome and global self-esteem among Polish nurses. *Archives of Medical Science*, 16(1), 135-145.
- Lareau, A. (2009). Unequal childhoods: Class, race and family life. *Family in Transition*, 306-317.

- Lebert-Charron, A., Dorard, G., Boujut, E. i Wendland, J. (2018). Maternal burnout syndrome: Contextual and psychological associated factors. *Frontiers in Psychology*, 9, 885.
- Lee, E., Bristow, J., Faircloth, C. i Macvarish, J. (2024). *Parenting culture studies*. Palgrave Macmillan.
- Le Vigouroux, S., Scola, C., Raes, M. E., Mikolajczak, M. i Roskam, I. (2017). The big five personality traits and parental burnout: Protective and risk factors. *Personality and Individual Differences*, 119, 216-219.
- Lindstrom, C., Aman, J. i Norberg, A. L. (2011). Parental burnout in relation to sociodemographic, psychosocial and personality factors as well as disease duration and glycaemic control in children with Type 1 diabetes mellitus. *Acta Paediatrica*, 100, 1011–1017.
- Lin, G. X., Szczygieł, D., Hansotte, L., Roskam, I. i Mikolajczak, M. (2023). Aiming to be perfect parents increases the risk of parental burnout, but emotional competence mitigates it. *Current Psychology*, 42(2), 1362-1370.
- Li, S., Brown, A. A. i Crocker, J. (2020). *Contingencies of Self-Worth (CSW) Scale*. In V. Zeigler-Hill i T. K. Shackelford (Ur.), *Encyclopedia of Personality and Individual Differences* (str. 885-888). Springer.
- Liss, M., Schiffrin, H. H., Mackintosh, V. H., Miles-McLean, H. i Erchull, M. J. (2013). Development and validation of a quantitative measure of intensive parenting attitudes. *Journal of Child and Family Studies*, 22, 621-636.
- Loyal, D., Dallay, A. L. S. i Rascle, N. (2017). Intensive mothering ideology in France: A pilot study. *L'encephale*, 43(6), 564-569.
- Macuka, I. (2022). Pregled suvremenih izazova u roditeljstvu. *Suvremena psihologija*, 25(1), 71-88.
- Macuka, I., Šimunić, A. i Šimac, D. (2024). Odrednice sagorijevanja u roditeljstvu. *Društvena istraživanja*, 33(1), 125-147.
- Macuka, I., Šimunić, A. i Reić Ercegovac, I. (2022). Sagorijevanje u roditeljskoj ulozi – validacija hrvatske verzije Upitnika sagorijevanja u roditeljstvu. *Psihologijske Teme*, 31(3), 763-783.
- Maurer, T. W., Pleck, J. H. i Rane, T. R. (2001). Parental identity and reflected-appraisals: Measurement and gender dynamics. *Journal of Marriage and Family*, 63, 309–321.

- Marcia, J. E. (1966). Development and validation of ego-identity status. *Journal of Personality and Social Psychology*, 3(5), 551-558.
- Marić, I. (2019). *Pseudoznanstveni sadržaji na forumima za roditelje* (Diplomski rad, Sveučilište u Rijeci. Učiteljski fakultet).
- Martorell, G. A. i Bugental, D. B. (2006). Maternal variations in stress reactivity: Implications for harsh parenting practices with very young children. *Journal of Family Psychology*, 20, 641-647.
- Mikolajczak, M., Gross, J. J. i Roskam, I. (2019). Parental burnout: What is it, and why does it matter?. *Clinical Psychological Science*, 7(6), 1319-1329.
- Mikolajczak, M., Gross, J. J., Stinglhamber, F., Lindahl-Norberg, A. i Roskam, I. (2020). Is parental burnout distinct from job burnout and depressive symptoms?. *Clinical Psychological Science*, 8(4), 673-689.
- Mikolajczak, M., Raes, M. E., Avalosse, H. i Roskam, I. (2018). Exhausted parents: Sociodemographic, child-related, parent-related, parenting and family-functioning correlates of parental burnout. *Journal of Child and Family Studies*, 27, 602-614.
- Mikolajczak, M. i Roskam, I. (2020). Parental burnout: Moving the focus from children to parents. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 174, 7-13.
- Mikolajczak, M. i Roskam, I. (2018). A theoretical and clinical framework for parental burnout: The balance between risks and resources (BR2). *Frontiers in Psychology*, 9, 886.
- Milas G. (2005) *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Naklada Slap.
- Mollborn, S. i Billingsley, S. (2024). Are Intensive Parenting Attitudes Internationally Generalizable? The Case of Sweden.
- Nelson, S. K., Kushlev, K., English, T., Dunn, E. W. i Lyubomirsky, S. (2013). In defense of parenthood: Children are associated with more joy than misery. *Psychological Science*, 24(1), 3-10.
- Nelson, L. J., Padilla-Walker, L. M. i Nielson, M. G. (2015). Is hovering smothering or loving? An examination of parental warmth as a moderator of relations between helicopter parenting and emerging adults' indices of adjustment. *Emerging Adulthood*, 3(4), 282-285.

- Padilla-Walker, L. M. i Nelson, L. J. (2012). Black hawk down?: Establishing helicopter parenting as a distinct construct from other forms of parental control during emerging adulthood. *Journal of Adolescence*, 35(5), 1177-1190.
- Padilla-Walker, L. M., Son, D., i Nelson, L. J. (2021). Profiles of helicopter parenting, parental warmth, and psychological control during emerging adulthood. *Emerging Adulthood*, 9(2), 132-144.
- Park, L. E. i Crocker, J. (2005). Interpersonal consequences of seeking self-esteem. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 31(11), 1587-1598.
- Petz, B., Kolesarić, V. i Ivanec, D. (2012). *Petzova statistika: Osnovne statističke metode za nematematičare*. Naklada Slap.
- Petz, B. (2005). *Psihologijski rječnik*. Naklada Slap.
- Piotrowski, K. (2023). Trajectories of parental burnout in the first year of the COVID-19 pandemic. *Family Relations*, 72(3), 680-696.
- Piotrowski, K. (2021). How many parents regret having children and how it is linked to their personality and health: Two studies with national samples in Poland. *Plos One*, 16(7).
- Piotrowski, K. (2018). Adaptation of the Utrecht-Management of Identity Commitments Scale (U-MICS) to the measurement of the parental identity domain. *Scandinavian Journal of Psychology*, 59(2), 157-166.
- Prinzle, P., Stams, G. J. J., Deković, M., Reijntjes, A. H. i Belsky, J. (2009). The relations between parents' Big Five personality factors and parenting: A meta-analytic review. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97, 351-362.
- Rantanen, J., Tillemann, K., Metsäpelto, R.-L., Kokko, K. i Pulkkinen, L. (2015). Longitudinal study on reciprocity between personality traits and parenting stress. *International Journal of Behavioral Development*, 39(1), 65-76.
- Rizzo, K. M., Schiffrin, H. H. i Liss, M. (2013). Insight into the parenthood paradox: Mental health outcomes of intensive mothering. *Journal of Child and Family Studies*, 22, 614-620.
- Roskam, I., Aguiar, J., Akgun, E., Arikan, G., Artavia, M., Avalosse, H., Aunola, K., Bader, M., Bahati, C., Barham, E. J., Besson, E., Beyers, W., Boujut, E., Brianda, M. E., Brytek-Matera, A., Carbonneau, N., César, F., Chen, B. B., Dorard, G.,... i Mikolajczak, M. (2021). Parental burnout around the globe: A 42-country study. *Affective Science*, 2, 58-79.

- Roskam, I., Brianda, M-E. i Mikolajczak, M. (2018) A step forward in the conceptualization and measure of parental burnout: The parental Burnout Assessment (PBA). *Frontiers in Psychology*, 9, 758.
- Roskam, I., Raes, M. E. i Mikolajczak, M. (2017). Exhausted parents: Development and preliminary validation of the Parental Burnout Inventory. *Frontiers in Psychology*, 8, 163.
- Schiffrin, H. H., Godfrey, H., Liss, M. i Erchull, M. J. (2015). Intensive parenting: Does it have the desired impact on child outcomes?. *Journal of Child and Family Studies*, 24, 2322-2331.
- Schrooyen, C., Soenens, B., Waterschoot, J., Vermote, B., Morbée, S., Beyers, W., Brenning, K., Dieleman, L., Van der Kaap-Deeder, J. i Vansteenkiste, M. (2021). Parental identity as a resource for parental adaptation during the COVID-19 lockdown. *Journal of Family Psychology*, 35(8), 1053–1064.
- Shirani, F., Henwood, K. i Coltart, C. (2012). Meeting the challenges of intensive parenting culture: Gender, risk management and the moral parent. *Sociology*, 46(1), 25-40.
- Simon, R. W. (1992). Parental role strains, salience of parental identity and gender differences in psychological distress. *Journal of Health and Social Behavior*, 25-35.
- Smyth, C. i Craig, L. (2017). Conforming to intensive parenting ideals: willingness, reluctance and social context. *Families, Relationships and Societies*, 6(1), 107-124.
- Svedberg, P., Hallsten, L., Narusyte, J., Bodin, L. i Blom, V. (2016). Genetic and environmental influences on the association between performance-based self-esteem and exhaustion: A study of the self-worth notion of burnout. *Scandinavian Journal of Psychology*, 57(5), 419-426.
- Tripney, R. (2008). Contingent self-esteem and burnout. The importance of relation based and competence based self-esteem for differential burnout.
- Tummala-Narra, P. (2009). Contemporary impingements on mothering. *The American Journal of Psychoanalysis*, 69(1), 4-21.
- Vermaes, I. P. R., Janssens, J. M. A. M., Mullaart, R. A., Vinck, A. i Gerris, J. R. M. (2008). Parents' personality and parenting stress in families of children with spina bifida. *Child: Care, Health and Development*, 34, 665-674.
- Wall, G. (2010). Mothers' experiences with intensive parenting and brain development discourse. *Women's Studies International Forum*, 33(3), 253–263.

Wickrama, K., Conger, R. D., Lorenz, F. O. i Matthews, L. (1995). Role identity, role satisfaction, and perceived physical health. *Social Psychology Quarterly*, 58, 270–283.